

Danas PRAZNIK RADA SOCIJALNI DIJALOG

FRIEDRICH
EBERT
STIFTUNG
15 godina

Rasim Ljajić, ministar rada i socijalne politike, o „minimalcu“, povezivanju radnog staža i o socijalno ugroženima

Za nova radna mesta 4,6 milijardi dinara

Vlada će u prioritetne sektore uložiti još 35,4 milijarde dinara • Inspektori rada lane naložili 1.299 mera oko isplaćivanja zarada i 5.100 rešenja za otklanjanje drugih propusta

Mirjana R. Milenković

RAZGOVOR

Visina minimalne cene rada od 102 dinara jedna je od tridesetak tačaka Socijalno-ekonomskog sporazuma za 2011. godinu. Sporazum je u petak, u ime Vlade, potpisao premijer Mirko Cvetković sa predsednicima reprezentativnih sindikata Ljubisavom Orbovićem i Branislavom Čankom, i sa predsednikom Unije poslodavaca Srbije Nebojšom Atanackovićem.

Jednom mesečno Socijalno-ekonomski savet će pratiti realizaciju sporazuma kako bi bile otklonjene eventualne teškoće u primeni. Predviđeno je i da sporazum po potrebi bude menjan u okolnostima kada u nekim odredbama treba da bude promenjen, kaže u intervjuu za prvomajski dodatak Danasa Rasim Ljajić, ministar rada i socijalne politike.

• **Postoji li opasnost da taj sporazum ostane samo na papiru i da se ne sprovede u praksi?**

- O sporazumu se pregovaralo nedeljama i bukvalno svaka rečenica je posebno usaglašavana ne bi li o tekstu bio postignut potpun konsenzus. Sporazum su bez ograda prihvatili svi socijalni partneri i ne vidim nijedan razlog da se ne sprovede u praksi. Mi smo se obavezali da jednom mesečno na Socijalno-ekonomskom savetu pratimo njegovu realizaciju kako bismo otklonili eventualne teškoće u primeni. A radi lakšeg praćenja ciljevi su prilično merljivi i biće jasno uočljivo kada sporazum dođe u poteškoće prilikom realizacije. A na kraju krajeva predviđeno je i da po potrebi bude menjan.

• **Pojedini sindikati tvrde da najniže plate neće biti povećane u privatnim preduzećima? Postoji li mehanizam da se privatni vlasnici nateraju da poštuju minimalnu cenu rada?**

- Zakon je tu potpuno jasan i poslodavci su dužni da poštuju utvrđenu minimalnu cenu rada. Ovo je prvi put od 2009. kada je cena rada bila 87 dinara da je postignuta saglasnost socijalnih partnera o njoj. Inače, uvek do sada je Vlada utvrđivala minimalnu cenu rada zbog nemogućnosti da se socijalni partneri dogovore. Pored toga, nadležne inspekcije će vršiti redovne nadzore u cilju poštovanja odredaba zakona, pa i minimalne cene rada. I tu

se ne radi čak ni o poštovanju sporazuma, već o poštovanju zakona.

• **Kako naterati privatnike da za radnike koje upošljavaju plaćaju doprinose državi? Svedoci smo da većina privatnika zapošljava radnike na crno ili im uplaćuje najnižu osnovicu za penzije.**

- Poreska uprava je nadležna za kontrolu uplate poreza i doprinosa. Od 2000. godine do danas država je nekoliko puta povezivala staž i sada je prilika da podvučemo crtu kako ne bismo svake tri-četiri godine dolazili u situaciju da to radimo. Namera nam je bila da zaštitimo radnike koji nisu krivi zato što poslodavci nisu uplaćivali poreze i doprinose. Poreska uprava će ubuduće striktno voditi računa da uz isplaćene zarade budu uplaćeni porezi i doprinosi.

• **Koliko je inspekcija rada efikasna u ovom pogledu?**

- Za kontrolu uplate poreza i doprinosa nadležna je poreska uprava, a Inspektoratu za rad se mogu javiti radnici kojima poslodavci ne isplaćuju zarade. Pošto su neplaćanje zarada i doprinosa obično spojene pojava, naši inspektori prilikom nadzora za neisplaćene zarade obavešta-

vaju poresku inspekciju da nisu uplaćeni ni doprinosi i tako im pomažemo. U toku prošle godine inspektori rada su naložili ukupno 1.299 mera za otklanjanje nepravilnosti oko isplaćivanja zarada i 5.100 rešenja za otklanjanje drugih propusta poslodavaca, vezanih za kršenje Zakona o radu na štetu zaposlenih. Što se tiče rada na crno, prošle godine su inspektori rada otkrili 5.200 takvih radnika, a sa njih 3.900 je odmah po odlasku inspekcije zasnovan legalan radni odnos.

• **Sindikati kao najveći problem današnjice iznose veliku nezaposlenost, od-**

Rasim Ljajić

Pravo na novčanu socijalnu pomoć imaće dodatnih 90.000 ljudi, pa će broj korisnika porasti na oko 260.000

Foto: Stefana Savić

Loše radne navike

- Naša produktivnost ne premašuje 42 odsto evropske. Ali, iz dosadašnjeg iskustva, mislim da je već konstanta da u javnim institucijama postoji jedno jezgro od oko 20 odsto zaposlenih koji vuku, dok se svi ostali „švercuju“ uz njih. U privatnom sektoru je situacija drugačija, tu se ljudi bore za svoja radna mesta, a i poslodavac je rigorozniji u kontroli rada. Postoje i tu različite situacije, da radnici rade puno, a primaju minimalac, ili da uopšte ne dobijaju platu, ali ostaju u firmi jer očekuju bolje dane. Ipak, generalno, stanje privrede i naše radne navike trebalo bi da se korenito promene ako hoćemo da hvatamo korak u svet-skoj utakmici, kaže Rasim Ljajić odgovarajući na pitanje da li se u Srbiji dovoljno radi.

nosno otpuštanje radnika. Kako to prevazići?

- Dugoročno, bez ozbiljne promene strukture ekonomije i njenog izvoznog orijentisanja ne možemo očekivati ni veći privredni rast ni ozbiljniji skok zaposlenosti. Što se tiče nekih ad hok mera, Vlada će do kraja godine u otvaranje novih radnih mesta direktno uložiti 4,6 milijardi dinara, a takođe će u prioritetne sektore uložiti 35,4 milijarde dinara. Kroz Fond za razvoj u privredu će kroz kredite biti ubrizgano blizu 18 milijardi dinara. Očekujem da će pomenuta ulaganja doprineti otvaranju novih radnih mesta.

• **Postoje li podaci koliko radnika je od 2000. godine do danas ostalo bez posla?**

- Ne postoje precizni podaci. Ono što mi znamo jeste to da je od 2002. do 2008. godine u privatizovanim preduzećima bez posla ostalo oko 180.000 ljudi. MMF je nedavno izašao sa podatkom da je u krizi bez posla ostalo oko 450.000 ljudi. Oni u taj broj uračunavaju i 250.000 onih koji rade u svojoj ekonomiji.

• **Kazete da u Srbiji najmanje 700.000 stanovnika živi na rubu egzistencije, ali tek trećina njih dobija socijalnu pomoć od države.**

- Zahvaljujući primeni novog Zakona o socijalnoj zaštiti, pravo na novčanu socijalnu pomoć imaće dodatnih 90.000 ljudi, pa će broj korisnika sa sadašnjih 170.000 porasti na oko 260.000. Pored toga, biće povećani i iznosi te pomoći tako da će sad

Zakon o radu „čeka“ novu vladu

• **Sindikati smatraju da treba promeniti Zakon o radu. Postoji li mogućnost da izmene tog zakona uđu u skupštinsku proceduru i šta bi trebalo menjati?**

- Postoje zahtevi sa raznih strana i od sindikata i od poslodavačkih udruženja za promenu Zakona o radu. Ući ćemo u te izmene ukoliko postoji saglasnost svih socijalnih partnera. Videćemo da li postoji konsenzus i oko minimalnih izmena i sa tim izmenama ćemo ići pred Vladu i Skupštinu. U svakom slučaju, neka sledeća vlada moraće da promeni i taj zakon.

PS: PRAZNIK RADA

Ljajić: Za nova radna mesta 4,6 milijardi dinara

Nastavak sa strane III

njen raspon biti od 6.552 dinara, za radno sposobnog pojedinca od 27.700 dinara za šestočlanu porodicu gde su svi nesposobni za rad. Prezentovali smo bazu podataka socijalno ugroženih kategorija stanovništva i u nju smo prvi put uključili i podatke vezane za udaljena sarađivačka seoska domaćinstva. Došli smo do frapantnog podatka da postoji preko 40.000 starih koji žive sami, bez igde ikog. Njima će u nared-

Nema mnogo razloga za uranak

• Šta je vaša poruka radnicima i ide- te li na prvomajski uranak?

- Nema mnogo razloga za uranak, ali u svakom slučaju moramo da iskoristimo unutrašnje potencijale i zasućemo rukave, počevši od Vlade do svakog pojedinca, kako bi zemlja izašla iz krize i stala na zelenu granu.

nom periodu biti isporučeno blizu 42.000 prehrambeno-higijenskih paketa, što smo učinili i prošle godine. Ta pomoć će se periodično ponavljati jer ljudi u takvoj situaciji ne mogu da dođu ni do narodnih kuhinja ni do neke druge vrste pomoći.

• Kada će izmene zakona o štrajku doći na dnevni red parlamenta i koje novine se mogu očekivati?

- Javna rasprava o ovom zakonu je već počela i trudićemo se da u nju uključimo kompletnu stručnu javnost, socijalne partnere i nevladine organizacije kako bismo dobili što snažniju podršku za njegovo usvajanje. Što se tiče novina, interesantno je da, recimo, predlog novog zakon dozvoljava štrajk u nekim oblastima gde do sada nije bio dozvoljen, a biće uvedene i nove vrste štrajkova kao što je štrajk solidarnosti.

• Ponovo je pokrenuta akcija poveza- nja radnog staža. Ima li preciznih pod- ataka koliko ljudi će biti obuhvaćeno ovom akcijom.

- Prema nekim procenama očekuje se da će primenom vladine uredbe usvojene prošle nedelje staž povezati još oko 100.000 ljudi. U poslednjoj akciji povezivanja staža, za period od 1. januara 2004. do 31. decembra 2009. godine staž je povezalo blizu 98.500 radnika iz 337 preduzeća. Pre toga, staž je povezan za još 300.000 radnika za period od 1991. do 2003. godine.

• Da li će biti povezan radni staž radni- cima čija su preduzeća u međuvreme- nu otišla u stečaj i da li će neko od poslo- davaca konačno odgovarati za propuste koje država mora da ispravlja?

- Uredba o povezivanju staža nije predviđala povezivanje staža za preduzeća u stečaju, ali u narednom periodu treba razmotriti mogućnosti, pre svega finansijske, za takav potez. Pred tržištvom se već vode postupci protiv poslodavaca za zloupotrebu u postupcima uvođenja stečaja i sumnjivih privatizacija. Država mora sankcionisati one koji su kupovali preduzeća ne da bi pokretali proces proizvodnje, već da bi prodali zemljište na atraktivnim lokacijama i tako se bogatili, a radnici ostajali bez posla. ■

Foto: Bera

Članice Socijalno-ekonomskog saveta konačno su uspele da se dogovore i potpišu sporazum oko kojeg su se mesecima dogovarali

Kontrola potpisanog svakog meseca

Minimalac ipak 102 dinara, o neoporezivom delu plata naknadno • Sporazum određuje i da ulaganje države u prioritetne oblasti bude oko 35 milijardi dinara, više od 17,7 milijardi kredita iz Fonda za razvoj, kao i 4,6 milijardi subvencija za otvaranje novih radnih mesta

Ljiljana Bukvić

EPILOG

Socijalni partneri u Srbiji konačno su uspeali da se dogovore i potpišu sporazum oko kojega su se mesecima dogovarali. Potpis na tri strane sporazuma koji će od juna do kraja ove godine biti zvezda vodilja za sindikate, poslodavce i državu kako i šta treba raditi da bi se privredni ambijent popravio i život građanima Srbije učinio lakšim, stavljen je u petak pre podne u Vladi Srbije i zasad su svi njime zadovoljni. Čak i poslodavci koji su imali najviše primedbi tokom pregovora. Osim uredne poslovne atmosfere, Sporazum bi trebalo da obezbedi i veću zaštitu prava, naročito socijalno ugroženima, ali i nastavak sprovođenja reformi neophodnih za realizaciju procesa evropskih integracija.

AMSP neće poštovati Sporazum

Posle iscrpnih razgovora tokom prethodna tri meseca u kom su učestvovali osim resornog Ministarstva rada i Unije poslodavaca, Samostalni sindikat i UGS Nezavisnost, ovog puta dogovor je (bar tako izgleda) rezultat usaglašavanja stavova. Međutim, neki se s tim ne bi složili. Pojedina udruženja, poput Asocijacije malih i srednjih preduzeća, smatraju da su u pregovorima učestvovali nereprezentativne organizacije i da je to razlog zbog koga oni „ne žele da prihvate bilo kakvu odluku koja je doneta“. Predsednik ove Asocijacije Milan Knežević bio je izričit da poslodavci okupljeni u AMSP neće poštovati sporazum niti se pridržavati minimalne cene rada koja je njime određena.

- Zadovoljni smo što smo posle više-mesečnog mukotrpnog rada došli do sporazuma, koji smo simbolično potpisali pred 1. maj. Važno je što su u njemu sa držani ciljevi zajednički za sve i verujem da su sve strane svesne značaja trenutka u kom se nalazimo u pogledu evropskih integracija naše zemlje i zbog čega je potrebno da imamo mirnu situaciju, rekao je premijer Mirko Cvetković nakon potpisivanja Sporazuma.

Ono oko čega se u stvari digla najveća prašina jeste minimalna cena rada, koja će od juna sa trenutnih 95 dinara biti podignuta na 102 dinara. Unija poslodavaca Srbije je posle preliminarne dogovora oko sporazuma najpre pristala na ponudeni minimalac, a zatim „zbog oštih reakcija većine članova“ tražila da se država odrekne jednog dela kolača tako što će povećati neoporezivi deo zarade. Zabuna je

trajala nekoliko dana tokom prošle nedelje, međutim, kompromis je pronađen, a Unija je pristala na 102 dinara, uz uslov da država do kraja juna smisli način na koji će ispuniti taj njihov uslov.

Predsednik Unije Nebojša Atanacković kaže za Forum da su oni sada zadovoljni sporazumom i da veruje da će sve biti onako kako je dogovoreno. - Sporazum predviđa određene mehanizme kontrole i to je dobro. Ono što je dogovoreno kontrolisace SES na svojim redovnim mesečnim sednicama - ističe Atanacković, dodajući da će te sednice sazivati predsednik Samostalnog sindikata Ljubisav Orbović kao predsedavajući SES-a. Atanacković napominje da je država obećala da će ispuniti ono što je njima važno, a to je taj deo oko podizanja neoporezivog dela zarade.

- Bitno je i da država konačno počne da čini nešto kako bi doprinela likvidnosti preduzeća, da se dugovi na vreme vraćaju - napominje on. Atanacković smatra da je ovo apsolutno znak da se socijalni dijalog u Srbiji oporavlja posle godina tavorjenja i očekuje da će sporazum uneti izvesne novine i pomake, makar oni bili minimalni. Orbović je nakon dogovora rekao da je dobro što postoji saglasnost svih strana i da se do toga došlo posle sigurno 20 sati pregovora. Obećanje države da će naći rešenje koje bi ispunilo zahteve poslodavaca

PS: PRAZNIK RADA

Sadržaj sporazuma - obaveze za socijalne partnere

→ Vlada Republike Srbije

1. Donošenje konkretnih mera za podsticanje proizvodnje ulaganjem u prioritetne sektore u visini od 35,4 milijarde dinara i odobravanje preko 17,7 milijardi dinara kreditnih sredstava Fonda za razvoj, kao i 4,6 milijarde dinara za otvaranje novih radnih mesta domaćim i stranim poslodavcima.
2. Snabdevanje tržišta po stabilnim cenama najznačajnijim životnim namirnicama.
3. Podsticanje razvoja poljoprivredne proizvodnje donošenjem celovitog agrarnog plana do kraja maja.
4. Podrška izvozno orijentisanim sektorima srpske privrede, kroz osnivanje Razvojne banke, do kraja godine.
5. Najkasnije do kraja juna da se utvrdi dinamika izmirivanja obaveza koje država i druge javne institucije imaju prema poslodavcima.
6. Definisane predloge za povećanje iznosa neoporezivog dela zarade, do kraja juna.
7. Davanje prednosti domaćim preduzećima prilikom javnih nabavki.
8. Povezivanje staža osiguranja uplatom doprinosa za PIO za period od 1. januara 2004. do 31. decembra 2010. i overa zdravstvenih knjižica svima koji su u radnom odnosu.
9. Po isteku važećeg Opšteg kolektivnog ugovora, inicirajuće se pregovori o sadržini novog;
10. Primena zaključenih kolektivnih ugovora, donošenjem odluke o proširenom dejstvu.
11. Povećanje visine minimalne zarade, bez poreza i doprinosa sa sadašnjih 95 na 102 dinara po radnom času za period od juna do decembra 2011.
12. Dodatna socijalna zaštita teško zapošljivih i ranjivih grupa stanovništva, sprovođenjem novog Zakona o socijalnoj zaštiti.
13. Usvajanje Predloga Zakona o izmenama i dopunama Zakona o doprinosima za obavezno socijalno osiguranje, do kraja juna.
14. Efikasnija zaštita prava svih učesnika na tržištu i jačanje inspekcijskog nadzora u svim segmentima poslovnog ambijenta.
15. Izmena postojećih zakona o privrednim društvima, platnom prometu, prevozu robe u drumskom saobraćaju.
16. Dostavljanje SES-u svih nacrtava zakona i predloga drugih propisa od značaja za ekonomski i socijalni položaj zaposlenih i poslodavaca, pre nego što ih razmotri i usvoji Vlada.
17. Sprovođenje Zakona o finansiranju lokalne samouprave, u delu određivanja maksimalnih iznosa lokalnih komunalnih taksi.

→ Poslodavci

1. Socijalna i društvena odgovornost u poslovanju.
2. Poštovanje zaključenih kolektivnih ugovora.
3. Zaključivanje posebnih kolektivnih ugovora u oblastima metala, hemije i nemetala i ugostiteljstva, do kraja juna, a do kraja godine okončati pregovore za ostale kolektivne ugovore.
4. Aktivno učešće u postupku donošenja zakona i drugih propisa koji imaju uticaja na poslovanje;
5. Korišćenje svih mera i podstajaca za očuvanje postojećih radnih mesta.
6. Redovno isplaćivanje zarada i uplaćivanje doprinosa za obavezno socijalno osiguranje;
7. Osnivanje socijalno-ekonomskog saveta na nivou opština i gradova do kraja oktobra.

→ Sindikati

1. Socijalna i društvena odgovornost u aktivnostima zaposlenih.
2. Aktivno učešće u postupku donošenja zakona i drugih propisa koji imaju uticaja na materijalno-socijalni položaj zaposlenih.
3. Aktivno učešće u odobravanju subvencija privrednim subjektima.
4. Poštovanje zaključenih kolektivnih ugovora.
5. Zaključivanje posebnih kolektivnih ugovora u oblastima metala, hemije i nemetala i ugostiteljstva, do kraja juna, a do kraja godine okončati pregovore za ostale kolektivne ugovore.
6. Opređenje da se nastali problemi rešavaju dijalogom, bez preuzimanja bilo kog vida socijalnih akcija.
7. Osnivanje socijalno-ekonomskog saveta na nivou opština i gradova do kraja oktobra.

nadgledaće SES, potvrđuje Orbović, a dogovor je da se SES sastaje na 30 dana.

- Uspešli smo da se usaglasimo i verujem da će ovaj Sporazum uroditi plodom, na prvom mestu zbog toga što je minimalna zarada povećana za oko sedam odsto, ali i zbog obećanja države da će povećati staž svima i omogućiti overavanje zdravstvenih knjižica - istakao je Orbović. Prema rečima predsednika UGS Nezavisnost Branislava Čanka potpisivanje je samo formalna faza, nakon koje sledi ona mnogo teža, a to je primena sporazuma.

- Očekujem da ćemo odsad imati vanredno stanje kod svih potpisnika i sam ograničen rok trajanja ovog sporazuma dovoljno govori koliko je ovo hitna intervencija. Važno je da će se njime otvoriti neki procesi i zato nemojte očekivati rezultate već sutra - istakao je Čanak.

Sporazum između ostalog određuje da ulaganje države u prioritetne oblasti bude

oko 35 milijardi dinara, predviđa odobravanje više od 17,7 milijardi dinara kredita iz Fonda za razvoj, kao i 4,6 milijardi dinara subvencija za otvaranje novih radnih mesta domaćim i stranim poslodavcima. Sporazum bi trebalo da reguliše i usvajanje novog Opšteg kolektivnog ugovora kao i dodatnu socijalnu zaštitu teško zapošljivih i ranjivih grupa stanovništva. Takav sporazum bi, kako je ranije najavio ministar rada Rasim Ljajić, sadržao zajedničke principe i pojedinačne obaveze. Prošle godine sindikati, poslodavci i država uspeali su da potpišu samo jedan sporazum, a pravog socijalnog dijaloga deceniju unazad gotovo da nije bilo.

SES, u kom sede predstavnici sve tri strane najčešće nije zasedao, niti donosio odluke, tako da je umesto zajedničkim snagama država nekoliko puta sama donosila odluke koje su poslodavci i sindikati bili prinuđeni da prihvate. To je najvidljivije bilo upravo u slučaju određivanja minimalca. ■

Foto: Stefana Savić

Piše:
Mihal Erke
POGLEDI

Država prejaka u tripartitnom telu

Sindikati moraju biti u stanju da izdrže i pobede u radničkoj borbi - jer samo onda će biti shvaćeni ozbiljno kao partner za pregovaranje

Socijalni dijalog - dakle dijalog između predstavnika radnika, poslodavaca i države već na prvi pogled je dobra stvar. Ne može biti loše ako se predstavnici različitih interesa nađu za istim stolom i pregovaraju. U ovom tekstu namera nije da se to ospori. Ipak, u vezi sa socijalnim dijalogom postoje dva znaka pitanja.

Prvi se tiče pozicije države u takozvanim tripartitnim telima. Država, zapravo, ovde nastupa u duploj ulozi. Sa jedne strane ona kao politička instanca zastupa opšte dobro, dakle dobro ukupnog stanovništva, a ne partikularne interese. Čini se da bi država u ovim pregovorima trebala i morala da bude neutralna i da stavi više interese zajednice u prvi plan.

Sa druge strane ipak država je i sama strana u procesu pregovaranja. Ona je sama poslodavac, i po pravilu najveći poslodavac jedne zemlje. Ona, doduše, ne mora da ostvari dobit, ali (poput poslodavca) stoji pod pritiskom smanjivanja troškova. A najveći troškovi države su troškovi radne snage.

U Nemačkoj je bilo nekoliko pristupa socijalnom dijalogu, poslednji u obliku „Savezništva za rad“, koji je inicirao nekadašnji kancelar Gerhard Sreder. Pa ipak, generalno gledano, industrijski odnosi u Nemačkoj više su karakteristični po „slobodi pregovaranja“, kroz suočavanje interesa radnika i poslodavaca u pregovaranju, u koje država ne sme da se upliće. Prema

„Sposobnost“ za konflikt i dijalog

Sposobnost za konflikt i za dijalog se međusobno uslovljavaju. Svaki konflikt pretpostavlja stanje u kome se ne borite na život i smrt, već se on na uređen način može preokrenuti u dijalog. Sve dok se oboje uzima u obzir - činjenica da intervencija države u pregovorima između rada i kapitala može biti problematična i da su sposobnost za konflikt i dijalog pretpostavka jakog sindikalnog predstavnništva - socijalni dijalog ostaje pozitivna stvar.

tome, predstavnici radnika i poslodavaca delom upravljaju i velikim socijalnim sistemima.

Obe strane u pregovaranju, sindikati i poslodavačka udruženja osećaju se veoma jakim, i ne samo da im tu ne treba intervencija države nego je i eksplicitno isključuju. Ipak, u poslednjih nekoliko godina je sloboda pregovaranja postala dosta ugrožena jer se poslodavci sve više povlače iz tog procesa. Pre svega u slabije plaćenim sektorima, etablirane su zone bez prisustva sindikata u kojima se visina plata, radno vreme i uslovi rada određuju diktatom poslodavaca, a ne u redovnom suočavanju interesa pregovaračkih strana.

U ovoj situaciji sindikati zahtevaju zakonski određenu minimalnu zaradu - zahtev, koji se zapravo suprotstavlja logici slobode pregovaranja. Pa ipak sloboda pregovaranja između poslodavaca i sindikata ostaje faktor koji određuje funkcionisanje većeg dela nemačke ekonomije.

Zahtev za zakonski određenom minimalnom zaradom (a ne da se to izbori u slobodnim pregovorima) jeste znak slabosti sindikata, barem u određenim branšama. Na sličan način je i osnivanje tripartitnih tela u tranzicionim zemljama znak da poslodavačke organizacije i sindikati nisu dovoljno jaki, ili nisu tako percipirani, da mogu da rešavaju svoje konfliktno situacije samostalno. Sa time raste i opasnost da država kao najjači partner instrumentalizuje tripartitno telo za legitimaciju i osiguranje sopstvenih odluka.

Ovim dolazimo do drugog znaka pitanja. Izraz socijalni dijalog može da prikrije da partneri često zastupaju suprotstavljene interese, dakle da je njihova veza karakterisana konfliktom koji se ne može rešiti samo kroz dijalog. Socijalni partneri i u prvoj liniji strukturalno slabija strana - strana sindikata - mora biti spremna za konflikt pre nego što dijalog počne. Oni moraju biti u stanju da izdrže i pobede u radničkoj borbi - jer samo onda će biti shvaćeni ozbiljno kao partner za pregovaranje.

Autor je direktor beogradske kancelarije Fondacije Fridrih Ebert

PS: PRAZNIK RADA

Juta Štajnruck, članica Evropskog parlamenta iz Nemačke, u razgovoru za Danas

Članstvo u EU pomoglo bi srpskoj ekonomiji

Jelena Diković

INTEGRACIJE

Ulazak Srbije u EU pozitivno bi uticao na srpsku ekonomiju jer to otvara mogućnost trgovine s drugim državama članicama, ali i stvara povoljnosti za dolazak investitora. Naravno, sve to ide naruku i poslodavcima i radnicima. Nadam se da će Srbija uspeti da dobije status kandidata do kraja ove godine, ali da bi to ostvarila, vlast u Beogradu mora da ispuni listu zahteva EU, ističe u razgovoru za Danas Juta Štajnruck, članica Evropskog parlamenta iz Nemačke.

● **Kao zemlja sa slabijom ekonomijom, u kojoj oko 700.000 ljudi nema posao, šta bi vlast u Beogradu mogla da uradi kako bi poboljšala životni standard građana Srbije?**

- Za Srbiju je najvažnije da dovede investitore. Mislim da je samo Nemačka prošle godine uložila milijardu i po evra. To govori da su investicije u Srbiji moguće, ali i vlast mora još više da se potruži kako bi izgradila infrastrukturu u zemlji i privukla više investitora jer investitori moraju da veruju da je Srbija prava zemlja za ulaganje i da su dobrodošli. Pored toga, potrebno je pažljivo odabrati koja će radna mesta biti otvorena jer je to dobro za budućnost zemlje.

● **Da li se još osećaju posledice svetske ekonomske krize?**

- Sve zemlje članice morale su da se suoče sa svetskom ekonomskom krizom, koja se i dalje oseća. S obzirom na to da je ceo svet povezan, mislim da su ekonomije svih zemalja osetile posledice te krize. Konkurencija na evropskom tržištu je velika, i mnogo ljudi je izgubilo posao, tako da su vlade država morale da ponadu rešenja kako da svoje zemlje izvuku iz krize. Na primer, u Nemačkoj je iz svojih fondova vlada dala novac kompanijama, koje su smanjile radno vreme radnicima, ali ne toliko i plate. Trenutna situacija u evropskim zemljama je zadovoljavajuća i mislim da će biti sve bolja.

● **Da li članstvo u Evropskoj uniji donelo Srbiji boljitak i na polju ekonomije?**

- Ekonomski uspeh Nemačke može se pripisati tržištu koje državama

Euleks da istraži ceo slučaj

● **Šta mislite o navodnoj trgovini ljudskim organima koju je Dik Marti naveo u svom izveštaju?**

- Moje mišljenje je da Euleks mora da istraži ceo slučaj koji je Dik Marti naveo u svom izveštaju. Ukoliko se dokaže da su tačni navodi iz njegovog izveštaja, krivci će morati da odgovaraju pred nadležnim organima.

Juta Štajnruck

Investicije u Srbiji su moguće, ali vlast mora još više da se potruži kako bi izgradila infrastrukturu u zemlji i privukla više investitora

članicama daje Evropska unija. Zbog toga smatram da bi ulazak Srbije u EU takođe pozitivno uticao na srpsku ekonomiju jer to otvara mogućnost trgovine s drugim državama, ali i stvara povoljnosti za dolazak investitora. Naravno, sve to ide naruku i poslodavcima i radnicima. Važno je shvatiti da zemlje članice EU imaju bolji standard od država koje to nisu, i taj životni standard uvek može da se poboljša.

● **Prema vašem mišljenju, može li Srbija da dobije status kandidata za članstvo u EU do kraja ove godine?**

- Nadam se da će Srbija uspeti da dobije status kandidata do kraja ove godine, ali da bi to ostvarila, vlast u Beogradu mora da ispuni listu zahteva EU. To je „korak po korak“ proces. Najpre, moraju se završiti reforme u pravosuđu, ali i u potpunosti saradivati sa Sudom u Hagu. Iskreno, volela bih da budem u delegaciji Evropskog parlamenta za Srbiju kada vaša zemlja postane kandidat za ulazak u EU.

● **Da li dijalog koji se trenutno vodi između Beograda i Prištine može da utiče na evropski put Srbije?**

- Dijalog između Beograda i Prištine može da pomogne na putu Srbije ka EU, ali to nije najvažniji element za koji će se „uhvatiti“ zemlje članice kada na kraju budu odlučivale o srpskoj kandidaturi. Najbitnije je da Srbija stvori povoljne uslove unutar svoje teritorije kako bi nastavila s evropskim integracijama. Takođe, mislim da kosovsko pitanje mora da bude rešeno, iako od njega ne zavisi ulazak Srbije u EU, najviše zbog ljudi koji žive na Kosovu i Metohiji, ali i zbog odnosa u celom regionu. ■

Savez samostalnih sindikata Srbije ubuduće će

„Više od veka

U sećanje na 1903. i dan kada je osnovan Radnički savez 27. april ubuduće će biti datum koji će Savez samostalnih sindikata Srbije obeležavati kao svoj dan, odlučeno je na poslednjem kongresu ovog sindikata.

Ove godine SSSS obeležava 108 godina postojanja i delovanja sindikata u Srbiji, pod sloganom „Više od veka za prava čoveka“. Iako su se vremena promenila, osnovni ciljevi borbe naše organizacije, ističu u SSSS, ostali su isti - angažovanje na zaštiti radnih, ekonomskih, socijalnih i profesionalnih interesa svojih članova, kao i ostvarivanje i unapređenje njihovih prava.

„Dosađajući rezultati potvrđuju da je naša organizacija snažna i prepoznatljiva, ne samo u svetu rada već u celokupnom društvu. Imamo jaku organizaciju, stručnjake i aktiviste u preduzećima, ustanovama i na teritoriji. Zato imamo poverenje ne samo našeg članstva već i sve većeg broja zaposlenih i drugih građana, koji u

nama vide nadu u bolje sutra“, kažu u Samostalnom sindikatu.

Svi strukovni sindikati, sindikalne organizacije i teritorijalna udruženja širom Srbije organizovali su se 1903. u Radnički savez Srbije, koji je kasnije promenio ime u Savez sindikata Srbije, odnosno Savez samostalnih sindikata Srbije. Za relativno kratko vreme oko Radničkog saveza okupio se veliki broj sindikalnih i radničkih organizacija koje su imale klasno obeležje. One su bile dužne da se pridržavaju Pravila Saveza, da izvršavaju odluke Kongresa i Upravnog odbora Saveza koji je imao devet članova. Do 13. jula osnovano je novih šest organizacija u Beogradu, 14 radničkih društava u unutrašnjosti i tri radničke čitaonice.

Osnivanje sindikata za jedan broj radnika tada u Srbiji značio je povećanje nadnica, skraćivanje radnog vremena, povoljnije uslove rada, dok su drugi radnici koji nisu bili organizovani u sindikate i dalje radili u krajnje teškim uslovima.

Veće nade ili umor od mitingovanja: Sa prošlogodišnjeg protesta u Beogradu

Foto: Stefan Savić

Najavljena dva prvomajska defilea u Srbiji Protesti samo u Kruševcu i Beogradu

Gotovo kao po navici ranijih godina uoči 1. maja ili na sam Međunarodni praznik rada sindikalne organizacije pozivale su radnike na ulice da uz transparente i zvižduke pošalju poruku vlasti da je vreme da obrate pažnju na njih i zaštite njihova prava. Ove godine protesta će biti jako malo, najavljena su svega dva, i to u Beogradu i Kruševcu, a razlog bi moglo bi da bude i to što su pre samo dva dana sindikati potpisali sporazum sa državom i poslodavcima i izvećvali između ostalog i veću cenu minimalnog rada.

Povodom međunarodnog dana borbe za radnička prava i Granski sindikat HNER Nezavisnost odlučio je da organizuje miting u Kruševcu, gradu koji je nekada bio jedan od najvećih industrijskih centara u Srbiji. Na skupu koji će simbolično započeti u pet minuta do 12 časova, na Trgu kosovskih junaka, „učestvovala kolegice i kolege iz skoro svih gradova Srbije“, najavio je HNER Nezavisnost. Cilj ovog mitinga je da se pošalje poruka radnicima i građanima Srbije da jedino sindikalno organizovani možemo uticati na dešavanja oko nas, i na našu budućnost.

Protest u Beogradu jedino su najavili u Novom sindikatu zdravstva. NSZ je najavio da će se u nedelju u 12 časova na Slaviji okupiti nekoliko hiljada članova, a njima bi društvo, kako su naveli, trebalo da prave još neki sindikati sa kojima NSZ ima saradnju, poput Policijskog sindikata Srbije, Ujedinjenog sindikata Sloga.

Međutim, neće biti prvomajske proslave ni na popularnim beogradskim izletišta poput Ade Ciganlije, a kao jedan od razloga zbog koga je to tako u Savezu samostalnih sindikata Beograda navode tešku finansijsku situaciju u kojoj se nalazi cela zemlja. Ipak, ove godine neće izostati tradicionalno polaganje venaca na spomenike u Mladenovcu i Obrenovcu. F. D.

PS: PRAZNIK RADA

27. april obeležavati kao svoj dan

za prava čoveka“

Duga tradicija: Sa jednog prvomajskog defilea

PRVOMAJSKI PROGLAS

Dugogodišnja kriza u Srbiji nastavlja se nesmanjenom žestinom, sa sve težim socijalnim posledicama i sve siromašnijim građanima. Razočarani u zakone koji se krše i ne primenjuju, protiv institucija koje ne funkcionišu, obmanuti pričom o lepom životu sa statusom kandidata za članstvo u EU i nezadovoljni neodgovornošću velikog broja poslodavaca, zaposleni sve češće i masovnije javno izražavaju nezadovoljstvo.

Sindikat je, stoga, potrebniji danas više nego ikad. Pozivam vas da solidarni i jedinstveni, podjednako odlučno u odnosu na vlast i u odnosu na kapital, nastavimo svim raspoloživim sredstvima borbu za socijalnu pravdu, istinske vrednosti, rad koji podrazumeva zaradu od koje se može živeti, a ne preživljavati, borbu za više radnih mesta, bolju budućnost i viši životni standard članstva i svih zaposlenih.

Ohrabreni jačanjem pozicije sindikata, zbog koje su vlada i poslodavci izrazili spremnost da se problemi rešavaju i sporazumima, dosledno i odlučno ćemo zahtevati da socijalni dijalog jača kao najbolji put ka rešenjima, ali i da se dogovoreno poštuje, a potpisano dokrajka realizuje. Članstvu i svim građanima Srbije čestitam Međunarodni praznik rada.

Ljubisav Orbović, predsednik Saveza samostalnih sindikata Srbije

Rigorozna štednja glavni uzrok socijalnog nezadovoljstva u EU

Borba protiv fašizma i MMF-a

MONKS: Hoćemo posao, rast i da nam niko ne dira u socijalna prava ● Menadžeri javnih preduzeća u Portugalu najbolje plaćeni u Evropi, a minimalac najmanji ● Rekordna nezaposlenost u Grčkoj

Miloš Mitrović

PREGLAD

Glavni razlog socijalnog nezadovoljstva u evropskim državama i dalje su mere štednje koje su na snazi, pod dirigentskom palicom nacionalnih vlada ili međunarodnih organizacija, od početka izbijanja ekonomske krize.

Iako je april bio nešto mirniji od prethodnih meseci, kada je reč o sindikalnim aktivnostima, od zahteva za odustajanjem od politike u kojoj krizu trpe svi, a najviše najsiromašniji ne odustaje se. Kao što od

ovakvih rešenja ne odustaju vlade, MMF i Evropska unija insistirajući da drugačijeg puta nema.

Tradicionalna proslava godišnjice Revolucije karanfila u kojoj je 1974. izveden puč posle kojeg je Portugal krenuo putem demokratije ove godine se u Lisabonu pretvorila u masovan protest zbog primene rigoroznih mera štednje koju su državi „prepsali“ Evropska unija i Međunarodni monetarni fond.

Oko 80.000 demonstranata predvođenih sindikatima i vodama jedinog demokrat-kkog puča na svetu podiglo je u ponedeljak 25. aprila svoj glas protiv odluke vlade da prihvati „spasilacki“ paket mera koji su Por-

tugalu ponudili Evropska komisija, Evropska centralna banka i MMF, a koji će najteže pogoditi najsiromašnije delove društva. „Nećemo MMF“, „Borba se nastavlja“ i „25. april zauvek, fašizam nikad više“, orilo se na lisabonskoj Aveniji slobode.

Statistika kaže da je u Portugalu najveća socijalna nejednakost kada je reč o državama EU, navodi novinska agencija IPS. Reke novca koje su se u zemlju ulile nakon učlanjenja u EEZ 1986. završile su u džepovima bogatih. Menadžeri javnih preduzeća u Portugalu su najbolje plaćeni u čitavoj Evropi, dok je minimalna zarada najmanja, ukazuju sindikalci.

Često se čuje i da su ekonomski rast zabeležen u poslednje dve godine platili siromašni i da će njima, zahvaljujući najavljenoj štednji, biti još teže. Predviđeni su masovna privatizacija, „labavljenje“ tržišta rada što će omogućiti otpuštanja i rad učiniti jeftinijim, veliko smanjivanje javne potrošnje, zamrzavanje plata i penzija i povećanje poreza.

Protiv rigorozne štednje protestovalo se i dve nedelje ranije u Madarskoj, trenutno predsedavajućoj Evropskoj uniji. Dok je 27 ministara finansija razgovaralo na sastanku u Budimpešti, pripadnici evropskih i nacionalnih sindikata, kojih je bilo iz 22 države članice, blokirali su Trg heroja i zaglušujućom bukom izrazili svoj protest protiv politike koja bi mogla da dovede do otpuštanja stotina hiljada radnika širom kontinenta.

→ Strana XII

Piše: Mehmed Omerović
POGLEDI

Da li nam je srećan 1. maj?

Danas postavljam pitanje: Da li nam je stalo do nas samih; do ljudi oko sebe; do okruženja u kojem živimo; na kraju, da li nam je stalo do ove države?! Hajde da na ovo pitanje ne odgovaramo olako. Hajde da ne kažemo kratko - stalo nam je! Hajde da se ne slikamo uz parolu - stalo nam je! Hajde da od toga ne pravimo marketing, događaj ili predizborno obećanje. Dosta je ovoj zemlji toga. Dosta je, pošto se poslednjih deset godina ovog skoro svi samo slikaju pored parola i ništa drugo i ne rade. Obećavaju i ne ispunjavaju obećanja.

I stalo im je, ali više niko ne može da kaže tačno do čega! Ne da pričaju o reformamama, nego da reformišu! Ne da obećavaju izgradnju, nego da grade! Ne da prete korupciji, nego da je saseku. Ne da se pogadjaju sa onima koji krše zakon otimaju i krađu nego da istinski reformišu pravosuđe! Ne da se zaklinju u Kosovo, nego da naprave pristojan put do Kosova, jer takvog puta danas nema. To znači da je nekom stalo. Kada radi, i kada stane prvi u red kada se treba odrediti beneficija.

Sve ostalo je prazna priča. I pri tom veoma opasna prazna priča, zato što od čitavog društva, od čitave države, pravi se mesto u kojem nikome ni dočega nije stalo, i u kojem nikoga više ne interesuju tude brige. Gde li nam se izgubio osećaj za solidarnost! Gde nam je razumevanje za bespomoćne?

Da li imamo državu u kojoj niko nikome istinski ne pomaže? U kojoj ne postoje ni opšte dobro, ni opšti interes. Državu sebičnu, u kojem je jedino pravilo misliti samo na sebe i otići samo za sebe. Državu u kojoj niko više ne veruje ni u sebe, ni u državu?

Zato nam je potrebna izgradnja društva u koje će ljudi da veruju; u kojem će moći da se ostvare; da žive normalno od svog rada; da imaju želju da pomognu - to je naš prevažni zadatak. Zadatak o kojem ne treba previšavati pričamo. Treba da ga ostvarujemo, ličnim primerom. Treba da pokažemo da je moguće. Da je moguće da se u Srbiji niko više ne oseća bezvredno. Da Srbija ne bude bezvredna.

U Srbiji su sve političke stranke koje sebe nazivaju levicom pa čak i one desničarske opredeljene za društvo jednakih šansi, društvo socijalne pravde, društvo solidarnosti, društvo sloboda i prava za sve. Na žalost, u Srbiji se sve to jedinstvo želja i ideja često svodi samo na to što se svi isto slikaju. I isto izgledaju na bilbordima. I iste su im naslovne strane u novinama. I isto obećavaju. I isto se smeškaju...

Kada to vidim, setim se kako je svakoj ideji, pa i levoj, strašno potrebna različitost. I da je najvažniji zadatak socijaldemokrate, upravo to, da se razlikuje. Da ne bude manek levog pokreta, nego njegov kreator. Da ne bude u naslovima, nego u redovima. Da se ne smeška, nego da se mršti od napornog rada. Socijaldemokrate ne treba da otvaraju gradilišta i da presecaju vrpce. Mi treba da budemo beton od kojeg će se čitava ova država izgraditi. Sve ostalo, samo je parola, zbog koje će se niko, u budućnosti, ponovo stideti.

Toleranciju, razumevanje, solidarnost, ravnopravnost... gradimo u našim kućama, kod sebe, a onda tek to tražimo od drugih.

Autor je predsednik Odbora za rad i socijalnu politiku Skupštine Srbije

PS: PRAZNIK RADA

U Srbiji ne postoje zvanični podaci o tome koliko se efektivno radi u javnom, a koliko u privatnom sektoru

PS: PRAZNIK RADA

Prekovremeno do 32 sata mesečno: Detalj iz Prvog partizana

Udarnički u Prvom partizanu

Za razliku od javnog sektora, koji je u hladovini srpske tranzicije i zaštićen monopolima, u kome se manje radi, a plate nisu tako loše, na vreme se isplaćuju i bude bonusa, u mnogim privatnim firmama u Užicu i okolini efektivno radno vreme je mnogo duže, produktivnost veća, a plate skromne, ako se uopšte isplaćuju.

Stanje „darničkičkog kapitalizma“, u kome radnici zbog stalnog straha od gubitka radnog mesta pristaju na iskorišćavanje do granica biološke izdržljivosti, posledica je viška radne snage, nebrige države, nesnalaženja sindikata, nepoštovanja zakona i manjka etičnosti novih poslodavaca. Privatnika interesuje isključivo profit, odnosno da sa što manje radnika, odnosno plaćanja, postigne što veću zaradu, kaže za Forum Petrašin Druvoić, predsednik Samostalnog sindikata za više opština Zlatiborskog okruga.

- To nije ništa novo i to je kapitalistički obrazac, ali problem je što se u mnogim javnim preduzeća broj zaposlenih nije smanjio, već se povećao. Neverovatno, ali istinito jeste da se u eri kompjuterizacije, u javnom sektoru stalno povećava broj radnika. Druvoić dodaje da je u preduzećima koja su privatizovana, produktivnost povećana nekoliko puta, znači i efektivni rad, a da su plate ostale iste ili su neznatno povećane.

- U privatizovanim preduzećima radna disciplina i osmočasovno radno vreme striktno se poštuju i poslodavac izvlači maksimum od zaposlenih. Postoje firme u kojima sami radnici, iako ih vlasnici ne teraju da to čine, rade prekovremeno i bez nadoknade jer se plaše da će ostati bez posla, objašnjava naš sagovornik, a potom navodi da je slična situacija i u bankama.

U fabrici Prvi partizan zaposleni rade u tri smene, u moguć-

nosti su da dodatno zarade prekovremenim radom, a efektivno radno vreme je čak sedam časova.

- Proizvodnja radi u tri smene, plate su redovne i u proseku 47.000 dinara, kaže za Forum Zoran Stanić, predsednik Sindikata odbrambene industrije u toj fabrici, dodajući da je zbog povećanja obima posla uveden i prekovremeni rad u trajanju od četiri sata dnevno, osam sedmično, odnosno 32 časa mesečno, kako je zakonom predviđeno. Radnici u proizvodnji, tokom radnog dana, imaju pola sata pauzu za užinu i po dva puta po deset minuta za osveženje kafom, a ostalo je efektivni rad, svedoči Stanić.

- Imamo i memorijske kartice koje registruju svaki izlazak iz fabrike, što se uzima u obzir prilikom obračuna plata, zaključuje Stanić i navodi da u toj fabrici radi 617 stalno zaposlenih, 269 radnika na određeno vreme, i zaviso od potrebe, angažuje se od 700 do 800 radnika po ugovorima o povremenim i privremenim poslovima. Radioje Radivojević, član Gradskog veća zadužen za rad javnih preduzeća, ipak tvrdi da je efektivno radno vreme u njima isto kao i u privatnim firmama.

- U prilici sam da vidim kako se ponašaju i kako rade radnici u JP „Niskogradnja“ i u privatnom preduzeću „Putevi“. To je potpuno isti odnos prema poslu. Razlika je u tome što radnici „Puteva“ rade subotom, nedeljom i državnim praznicima. Stepen iskorišćenosti radnog vremena približno je isti, ali naša javna preduzeća nisu u situaciji da stimulišu i plate rad za državne praznike i prekovremeni rad kao u privatnim preduzećima“, tvrdi Radivojević, podsetivši da su u gradskim upravama uvedene identifikacione elektronske kartice, kojima se službenici prijavljuju za dolazak i odlazak sa posla.

Ni službenicima u bankama nije lako

- U bankama je efektivno radno vreme duže od osam sati jer radnik mora da dođe najmanje pola sata pre početka radnog vremena, a sa posla odlazi kada završi sve svoje obaveze, nakon zatvaranja poslovnica. Nije retkost da se radnici u korist nekih kompanija odriču nadoknada za prekovremeni rad, kaže Petrašin Druvoić. On ističe i da državni i drugi praznici važe samo za zaposlene u javnom sektoru i državnim organima, te da su to za radnike u većini privatnih preduzeća najčešće radni dani.

U fabrici Prvi partizan zaposleni rade u tri smene, u moguć-

Nenad Kovačević

Kad državni status diže moral

U subotičkoj filijali inspekcije rada navode da su najčešći problemi sa kojima se suočavaju nezakoniti prekovremeni rad i neredovne plate. Reč je, naravno, o privatnim firmama u kojima je iskorišćenost radnog vremena po pravilu maksimalna - sa strogim određenim kratkim pauzama i čestim prekovremenim radom. Iako ima i primera da se isplaćuju i korektno zarade (takva ocena u javnosti važi za Pionir i Mlekari), ipak je velik broj onih koji potpuno otvoreno, ili kroz razne sisteme obračuna rada izbegavaju da plate efektivni rad.

Na drugoj strani, državne firme kao da su još uvek u socijalizmu. Dovoljan je podatak da su ovdje mnogi spojili praznike i retko koga možete naći na radnom mestu. Pa ni sindikalci.

U fabrici vagona Bratstvo, koja je do 1. aprila bila u vlasništvu države, radnik upućen u problematiku kaže za Forum da je

nakon prvog negativnog iskustva sa privatnim vlasnikom, „državni status“ znatno podigao radni moral i povećao efektivno radno vreme. Razlog za to, prema priči ovog sindikalca koji nije želeo da mu ime bude objavljeno, jeste jednostavan - radnici su počeli da dobijaju redovne plate. Uz to, mnogi od njih su u ovoj firmi proveli veliki deo radnog veka i osećaju je kao svoju, što je bio dodatni motiv. Bratstvo je sada ponovo privatizovano, a novi vlasnik je slovačka Tatravagonka. Naš sagovornik kaže da novi menadžment „deluje ozbiljno“ i da je moguće očekivati da će biti nekog reda u radu i proizvodnji, ali napominje i da se oni koje su zmije ujedale i guštera plaše.

Gotovo u svim firmama koje su privatizovane prvi korak je bio otpuštanje tehnoloških viškova jer se navodno sa manjim brojem radnika može uraditi isti posao. Međutim, plate su i nakon toga osta-

jale iste, ili su samo kratko vreme povećavane za minorni procenat. Milan Popović, predsednik Veća SSS Subotice, kaže za Forum da utvrđivanje tehnoloških viškova stvara strah kod zaposlenih, pa su zahtevi za veće plate i bolje uslove rada retki.

- Plata radnika praktično ne zavisi od njegovog zalaganja i od produktivnosti cele firme. Prosto, on ima da radi šta gazda kaže i treba da bude zadovoljan primanjima koja su, na primer, jedva iznad minimalca. U mnogim firmama pravilnicima o radu predviđene su stimulacije, isto kao i kazne ni poeni ako se ne poštuje radna obaveza, ali se to gotovo nikad ne primenjuje u praksi. Možda jedino kazne, kaže Popović.

On napominje da za razliku od privatnog sektora, stimulacija u javnom sektoru postoji, ali se ona odnosi samo na određeni krug ljudi, povezanih političkom ili nekom drugom bliskošću.

Norme i „spajanje“ poslova

Zanimljivo „rešenje“ je pronađeno u Severu - sa drastičnim smanjenjem broja radnika progresivno se povećavala radna norma, te je ona sada toliko da je retko ko može ispuniti. Dosad je otpušteno oko 1.700 radnika, a najavljuje se još jedna „tura“. Preostali radnicima se spajaju poslovi, pa, na primer, neko ko radi za mašinom gde se čeka da se proces obavi, dobija još jednu mašinu na kojoj obraduje druge delove. To svakako govori da se ovdje sve više i efektivnije radi, ali to nije dovelo i do povećanja zarada, tvrdi sagovornik Forum, koji je takođe pristao da govori samo pod uslovom da mu ne pominjemo ime.

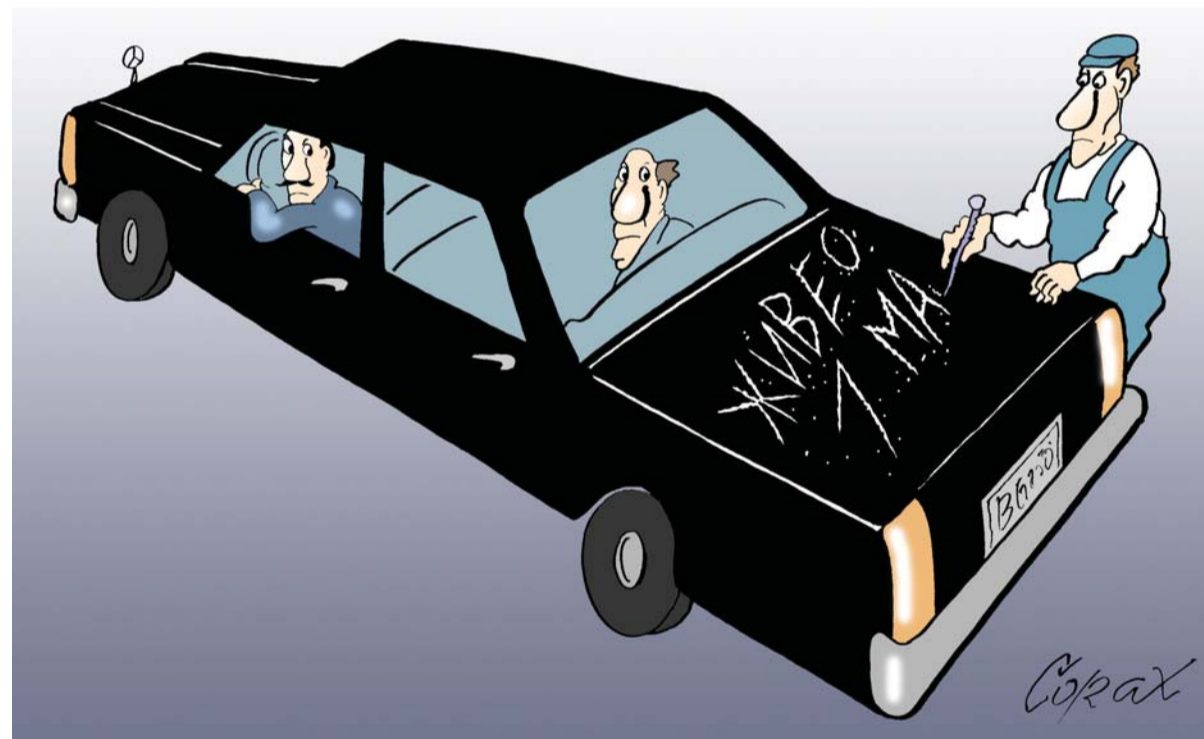
- Ni u jednom JP u Subotici racionalizacija nije obavljena, a poznat je samo jedan slučaj otpuštanja u jednom JKP, kao teh-

nološki višak. Međutim, pošto ova radnica nije „poverovala“ da je baš ona jedina smetnja, obratila se sudu i sada se taj slučaj tamo rešava, kaže Popović.

U subotičkoj Mlekari u kojoj je nakon privatizacije smanjen broj zaposlenih i povećan efektivni udeo radnog vremena, ipak je došlo i do nekog pozitivnijeg „balansa“ zarada, ali je sada primetna stagnacija.

- Kada smo pokretali pitanje plata, uglavnom je izgovor bio da produktivnost ne dozvoljava povišice. Iako u kolektivnom ugovoru postoji stavka da se zarade usklađuju sa rastom troškova života, ovdje se one godinu dana ne pomeraju. Mislim da sindikatima tek predstoje da se tom temom ozbiljnije pozabave jer je sigurno da radnici sve više rade, kaže Jelena Nimčević, predsednica sindikata Mlekare.

Vesela Laloš

Ne rade više kao Japanci

Loše sprovedene privatizacije, nedostatak posla i otežana nabavka sirovina, oni su razlozi po ocenama ANSN i sindikata Nezavisnost zbog kojih je teško i „izmeriti“ efektivno radno vreme u preduzećima na jugu Srbije.

- U kompaniji Jumbo oko 1.800 radnika koji su u radnom odnosu više vremena provode kod kuće nego u fabričkim halama. Reč je o nedostatku posla i pamuka koji se nabavljaju na svetskom tržištu, pojašnjava razloge ovakvog stanja Snežana Veličković, predsednica ANSN za Pčinjski okrug. Ona procenjuje da efektivno radno vreme može da se meri samo kada su mašine u punom pogonu, a to se po njenim rečima retko dešava.

- I tada, kada su poslovi u jeku, zastareli mašinski park ne dozvoljava da se radno vreme u potpunosti iskoristi jer postoje česti zastoji zbog kvarova, pa je i produktivnost ispod očekivanog nivoa.

Vranje

Sličan stav ima i Novica Mitić iz sindikata Nezavisnost. On navodi primer da su radnici Zavarivača nakon raskida privatizacije, a i pre toga bili u višemesečnom štrajku.

- Radilo se minimalno jer radnici nisu imali obezbeđen posao, a onda kada je poslodavac uspeo da ga obezbedi, zaposleni nisu bili spremni da se suoče sa tim izazovom, pa sada dolaze na posao da bi tu proveli radno vreme bez efekata, navodi Mitić.

Kontinuitet efektivnog rada uočljiv je u Simpu, gde kada ima dogovorenog posla, zaposleni rade u tri smene. Slično je u Alfa plamu gde se uprkos krizi proizvodnje odvija kontinuirano, a o tome svedoči i to da nije bilo spajanja uskršnjih i prvih mašinskih park ne dozvoljava da se radno vreme u potpunosti iskoristi jer postoje česti zastoji zbog kvarova, pa je i produktivnost ispod očekivanog nivoa.

- Samo u retkim primerima uspešnih

Mirjana N. Stevanović
TEMA MESECA

Vreme krilatice iz osamdesetih - „niko ne može tako malo da me plati koliko ja malo mogu da radim“ definitivno je prošlo, iako tragovi te devize mogu da se pronađu još u ponekoj od državnih službi. Kada je o privatnom sektoru reč, činjenica je da većina poslodavaca, u trci za što većim profitom, „cedi poslednje kapi“ iz radne snage. Primeri da se efektivni rad adekvatno i plaća još uvek su malobrojni, ali, bar kada je reč o privatnom sektoru, radnici čute ne bi li sačuvali svoja radna mesta.

Koliko se u Srbiji efektivno radi, još niko nije istražio, a tim pitanjem nije se bavila čak ni statistika rada, koja je, prema tvrdnjama stručnjaka, kod nas najnerazvijenija grana te nauke. U Republičkom zavodu za statistiku priznaju da ne postoje podaci o efektivnom radnom vremenu, ali najavljuju da će deo te tematike biti predmet pilot istraživanja tokom ove godine, tako da se prvi rezultati mogu očekivati tek 2013. mada obuhvata istraživanja i pitanja na koja će ponuditi odgovore nisu još poznati.

Neravnopravan položaj zaposlenih u javnom i privatnom sektoru potvrđuju i sindikalni lideri, koji po prirodi stvari imaju najbolji uvid u tu tematiku.

- Tačno je da nema oficijelnih podataka o tome koliko se efektivno provode na radu u javnom a koliko u privatnom sektoru, ali i bez statistike je jasno da su zaposleni na „državnim jaslama“ neuporedivo privilegovani. Oni su poprilično zadržali i socijalističko samoupravne aspekte, pa je i gubitak posla ili kazna za neadekvatan rad pre izuzetna mera nego što je deo poslovnog kodeksa, dok su zarade daleko više. U privatnom sektoru, međutim, radnici po pravilu vreme u firmi provode u efektivnom radu, a podrazumevaju se sankcije za nedolazak na posao ili ako se ne uradi ono što poslodavac traži od radnika - kaže Ranka Savić, predsednica Asocijacije slobodnih i nezavisnih sindikata.

Ona ističe da postoje razlike unutar raznih sektora, pa se tako izdvajaju grupe privatizovanih firmi gde ne funkcionišu tako jasno utvrđena pravila. Sve zavisi od materijalnog položaja preduzeća, pa tamo gde poslodavci nisu uspeali da obezbede dovoljno posla za sve radnike, ili ako je firma u problemu, sigurno je da zaposleni ne rade puno radno vreme, ali to nije njihova krivica, ističe Savićeva.

Ljubisav Orbović, predsednik Saveza samostalnih sindikata Srbije, potvrđuje da ne postoje egzaktni podaci o efektivnom radu u privatnom i javnom sektoru, ali tvrdi da su razlike između tih kategorija evidentne.

- Privatnici često ne poštuju regulativu koja se odnosi na radno vreme kao i na rad praznikom i nedeljom. Broj efektivnih radnih sati te kategorije zaposlenih sigurno je za 20 do 40 sati mesečno više nego u javnom sektoru. To je, naravno teško dokazati, jer radnici, i kada se žale na prekovremeni rad ili teške uslove, ne žele da uđu u proceduru koja im može ugroziti radno mesto. U javnom sektoru, međutim, strogo se poštuju praznici i nedelje, a koliko se tim danima radi, to se plaća dodatno kao i prekovremeni rad.

Da postoji razlika u efektivnom radu između privatnog i javnog sektora potvrđuju i poslodavci, ali, prema rečima Mirka Asanovića, direktora marketinga u kompaniji Aleva, ona se ispoljava i u različitim delatnostima kod oba sektora.

- Efikasnost u privatnom sektoru je veća jer je i sistem funkcionisanja mnogo fleksibilniji, prilagođen pojedincu, da ga motiviše, da pruži maksimalan doprinos, a poslodavcima je na raspolaganju široka lepeza nagrađivanja i stimulacija, ne samo pojedinačno nego i uspešnih timova, kaže Asanović.

Punom parom kod „stranaca“

Norme preuzete iz matičnih firmi: Pogon Draksmajera

Praznici su i ove godine izgovor javnom sektoru, a naročito institucijama i ustanovama na budžetu grada Zrenjanina, da manje rade. Efektivan rad u ovakvim firmama teško je ustanoviti. Za razliku od njih, neke privatne firme rade punom parom, a rezultati ne izostaju.

Prema svim pokazateljima poslovne efikasnosti, izvoza i stepena industrijske proizvodnje najbolje rezultate ostvaruju strane kompanije u Zrenjaninu, među kojima prednjače grinfild investicije - Draksmajer, Modal manufacturing, Fulgar ist, D.O.O. Geze, Mehler protective, Italteks-intimo, ali i privatizovani giganti poput Dijamanta i AD Radijatora, kao i Fam iz Sečnja.

U ovim kompanijama efektivno se radi gotovo puno radno vreme, pauze za odmor i topli obrok traju 30 minuta, a prekovremeni rad vodi se kao posebna kategorija i kažu da se plaća. Pravu statistiku niko nema, ni Regionalna privredna komora, a ni Samostalni sindikat, premda svi ostali pokazatelji posredno ukazuju na to da tamo gde se najviše radi ima i najboljih rezultata.

Ono što potvrđuju u stranim kompanijama koje posluju u Zrenjaninu, jeste činjenica da se u ovim firmama radi prema modelu preuzetom iz matičnih firmi, gde se brižljivo prati i primenjuje sistem normiranja proizvodnje.

Imamo visok stepen efikasnosti i iskorišćenja radnog vremena, čak 86 odsto, a to postizemo na osnovu modela koji smo preuzeli od matične kompanije Pompea S.p.A. i koji je produkt višegodišnjeg iskustva i primene adekvatnih metoda, a ustanovilo ga je odeljenje za istraživanje i razvoj. Primenjena kontrola datih normi je podržana savremenim informacionim sistemom zarad što boljeg iskorišćenja resursa i smanjenja mogućnosti greške. Ipak, smatramo da je ključni element ljudski

faktor i zato ulažemo u obuku zaposlenih. Trudimo se da radnici steknu osećaj pripadnosti i posvećenosti radu, što je po našem mišljenju ključni faktor za efikasnost na radnom mestu. Uveli smo sanduče, „vaša ideja“ gde radnici ostavljaju svoje predloge, a mi ih primenjujemo i gledamo da najbolje nagradimo. Pored ovoga su uvedene i nagrade na godišnjem nivou za zaposlene sa najboljim rezultatima, objašnjava Aleksandra Jakić, direktorka proizvodnje u Modalu.

Kada je reč o srednjim i malim preduzećima u privatnom sektoru, čiji su vlasnici državljani Srbije, situacija je drugačija - najčešće se radi od 10 do 12 časova,

a prekovremeni rad se retko plaća. U Samostalnom sindikatu kažu da je najteže u oblasti agrara kod poslova na određeno vreme.

- Najviše nepravilnosti ima kod radnika angažovanih u prehrambenoj industriji, poljoprivredi i radu u polju jer kada je sezona oni rade po 12 sati, sedam dana u nedelji, a nemaju dodatne obroke, niti im se ti prekovremeni sati plaćaju. U proseku, takvim radnicima propada dva meseca prekovremenog rada. Poslodavci vešto manipulišu sa preradom

radnog vremena, a inspekcije su nemoćne. Zato smo zatražili da izmene Zakona o radu jasno definišu šta se radi u slučaju prekoračenja radnog vremena, a tražimo i da se naprave kolektivni ugovori na nivou gradova gde bi se unapred definisale satnice, rad van radnog vremena i minimalna cena rada, kaže Mirko Malešev, predsednik Saveza samostalnih sindikata za više opština.

Prema njegovim rečima, sindikatu se obraćaju sporadično radnici sa žalbama na uslove rada i dužinu radnog vremena, ali sem usmenog negodovanja, niko još nije dao pismenu izjavu i zatražio zvaničnu intervenciju sindikata jer se svi plaše gubitka posla.

Miroslava Pudar

Jasno i precizno u BAT-u

U Regionalnoj privrednoj komori Leskovic koja pokriva 13 opština Pčinjski i Jablanički okruga nemaju precizne podatke o efektivnom radnom vremenu, ali navode da bi rešenje bilo u raskidu neuspešnih privatizacija, kao i ulasku stranog kapitala. U tom kontekstu se navodi primer privatizacije Fabrike cigareta DIV iz Vranja koja sada posluje u sistemu Kompanije Britis ameriken tobako (BAT) gde postoje jasna pravila između poslodavca i radnika.

u vreme kada se govorilo da Vranjanci rade kao Japanci. Za to su najmanje krivi radnici, koji kada odu da rade van Vranja iskazuju visok stepen produktivnosti na svojim radnim mestima jer su jednostavno za to stimulisani zaradama. Kada nemate redovna primanja, onda i ne možete očekivati da postignete maksimum, ocenjuje Mitić.

Vojkan Ristić

Disciplina: Simpo

Granski sindikat HNER Nezavisnost organizuje miting u Kruševcu

Pet minuta do dvanaest

Povodom 1. Maja, međunarodnog dana borbe za radnička prava, Granski sindikat HNER Nezavisnost organizuje miting u Kruševcu, gradu koji je nekada bio jedan od najvećih industrijskih centara u Srbiji, obavestio nas je predsednik ovog sindikata Milorad Panović

- Na skupu koji će simbolično započeti u pet minuta do 12 časova, na Trgu Kosovskih junaka, učestvovali koleginice i kolege iz skoro svih gradova Srbije. Pozivamo sve aktiviste, članove Sindikata Nezavisnost i sve radnike da se

Milorad Panović
Pokazaćemo Vladi i poslodavcima da smo spremni da se borimo za svoja radnička i sindikalna prava

Opasuljivanje

„Radnici Srbije! Dođite da nas ima što više, da se uz zastave i pištaljke što jače čuje naš glas, da glas radnika dopre do Vlade Republike Srbije, do svih institucija i poslodavaca u Srbiji“, navodi se između ostalog u proglasu GS HNER Nezavisnost. Organizatori poručuju da će prvomajski miting početi u nedelju, 1. Maja u pet minuta do 12, a 50 minuta nakon toga planirana je šetnja centrom Kruševca. U 13.30 predviđeno je čuveno opasuljivanje, gde će se uz sindikalni pasulj okupiti svi učesnici protesta.

protesti

organizuju i uzmu učešće na ovom velikom sindikalnom skupu, ističe Panović.

- Cilj prvomajskog mitinga je da se pošalje poruka radnicima i građanima Srbije da jedino sindikalno organizovani možemo uticati na dešavanja oko nas, i na našu budućnost. Mi smo deo međunarodnog sindikalnog, radničkog pokreta i zato želimo da 1. maja ove

godine, kao i radnici širom Evrope i sveta, izademo na ulice i dostojanstvenim protestom pokažemo Vladi i poslodavcima da smo spremni da se borimo za svoja radnička i sindikalna prava, za rad dostojan čoveka, za bolji kvalitet života radnika i njihovih porodica, zaključuju u ovom pozivu Milorad Panović. **F. D.**

U Konfederaciji slobodnih sindikata zadovoljni socijalnim programom za radnike Telekomu

Zagarantovane otpremnine

- Reprezentativni sindikati Telekomu Srbija, koji su u našem sastavu, definisali su sa Vladom Srbije određene delove socijalnog programa vezane za minimalne otpremnine zaposlenih, koji bi u slučaju prodaje kompanije bili eventualno proglašeni za tehnološki višak. Vlada Srbije se obavezala da će dogovoreno sa sindikatima biti uključeno u kupoprodajni ugovor. Apsolutno smo zadovoljni postignutim jer garantuje adekvatnu zaštitu zaposlenih, kaže Ivica Cvetanović, predsednik Konfederacije slobodnih sindikata.

Sporazum koji su sklopili reprezentativni sindikati Telekomu i Vlada Srbije podrazumeva otpremnine od 950 evra po godini radnog staža. Cvetanović ističe da su sa Vladom Srbije precizirani samo delovi socijalnog programa koji se odnose na minimalne otpremnine, dok bi se o sveobuhvatnom programu razgovaralo u slučaju da kompanija bude privatizovana

- Mi se ipak nadamo da Telekom neće biti privatizovan. Naše mišljenje je da ta kompanija mora da ostane u državnom vlasništvu što je u opštem interesu. Da razmišljamo u pravom smeru pokazuje i podatak da čak 80 odsto građana Srbije smatra da Telekom ne treba da bude privatizovan. S obzirom da je na tender za prodaju Telekomu stigla samo jedna ponuda smatramo da ga treba proglasiti neuspelim. Dakle, naš cilj je zasad da kompanija ne bude privatizovana. Sa druge strane, hipotetički posmatrano, u slučaju da Telekom ipak postane privatno vlasništvo reprezentativni sindikati u našem sastavu su se već izborili da budući vlasnik isplati adekvatne minimalne ot-

Ivica Cvetanović

Sporazum koji su sklopili reprezentativni sindikati Telekomu i Vlada Srbije podrazumeva isplate od 950 evra po godini radnog staža

Verifikacija reprezentativnosti

I pored ispunjenih zakonskih uslova Konfederaciji slobodnih sindikata još uvek nije izdato rešenje o reprezentativnosti na republičkom nivou, ističe Ivica Cvetanović. Zbog toga je KSS uputio pismo ministru rada i socijalne politike Rasimu Ljajiću u kome je zatražio da on preduzme sve potrebne korake i konačno donese rešenje o reprezentativnosti čime bi se stekli uslovi za uključivanje te sindikalne centrale u sve institucije socijalnog dijaloga. Ukoliko se to ne desi KSS naglašava da će biti prinuđena da o svemu detaljno obavesti javnost, kao i određene institucije MOR-a i EU.

u fokusu

sa svim organizacijama i pojedincima, uključujući i političke stranke i parlamentarne grupe, sa zahtevom da se pitanje prodaje kompanije stavi na skupštinsku raspravu i da podrže Zajednički štrajkački odbor.

Cvetanović je istakao da je delegacija KSS u kojoj su pored njega bili i predsednici reprezentativnih sindikata u Telekomu Srbija Miroslav Joksimović i Slavoljub Kandić kao i Aleksandar Pavlović, predsednik sindikata PTT Srbija, održala je sastanak sa Nebojšom Čirićem, ministrom ekonomije i regionalnog razvoja. Na sastanku je glavna tema bila tenderska prodaja većinskog paketa akcija Telekomu kao i podela akcija građanima, zaposlenima i bivšim zaposlenima.

- Predstavnici KSS su konstatovali da proces podeli većinskog paketa akcija Telekomu Srbija treba početi pre privatizacije kompanije, a u skladu sa članom 23 Zakona o pravu na besplatne akcije i novčanu naknadu, koju građani ostvaruju u postupku privatizacije, naglasio je Cvetanović. **G. V.**

SINDIKATI

Sindikati finansijskih organizacija Srbije

aktuelno

Poštujte i globalne ugovore

Sindikati finansijskih organizacija Srbije je osnovan 31. oktobra 1991. godine kao prvi nezavisni sindikat u Srbiji, a bili su potpisnici prvog posebnog kolektivnog ugovora u Republici. Članica su jedne od najvećih sindikalnih centrala u svetu Union global union (UNI), takođe jedini u zemlji, a među osnivačima su Konfederacije slobodnih sindikata, ističe Milan Alempijević, predsednik ovog sindikata.

U članstvu KSS su sindikati Elektroprivrede Srbije, PTT-a, Telekomu, NIS-a, Kompanije „Dunav osiguranje“, RTS-a (Javno servisa) i broje oko 190.000 članova. Reprezentativan je na nivou Srbije.

Članice SFOS-a su: Alpha banka AD Beograd, Agrobanka AD Beograd, NLB banka AD Beograd, Credi banka AD Kragujevac, Marfin bank AD Beograd, JUBMES banka AD Beograd, Jugbanka AD Kosovska

Milan Alempijević

Koristimo međunarodne pregovaračke timove za banke koje su kupljene od multinacionalnih finansijskih organizacija

Mitrovica, OTP banka AD Novi Sad, Banca Intesa AD Beograd, Banca Poštanska štedionica AD Beograd, Privredna banka AD Beograd, Univerzal banka AD Beograd, Volks banka AD Beograd, Triglav Kopaonik osiguranje AD Beograd, DDOR AD filijala Beograd, Sava osiguranje AD Beograd, Dunav RE Beograd, Tržište novca Beograd, Udruženje banaka Srbije i Udruženje osiguravajućih društava Srbije. U svim članicama SFOS-a zaključeni su kolektivni ugovori i obezbeđena je njihova primena, ističe predsednik SFOS-a.

- Još od kraja 2001. godine punopravni smo član UNI-a, jedne od najvećih svetskih sindikalnih centrala koja preko svojih grana finansija, trgovine, elektroprivrede, tekstila, pošte, turizma, medija, industrije i informacione tehnologije pokriva ceo svet. Legitimni smo predstavnik UNI-a - grana finansija za Srbiju, s obzirom da je u Srbiji jedino SFOS punopravni član ove svetske centrale, ističe Milan Alempijević.

Čelnik SFOS-a ističe da ova sindikalna organizacija kao punopravni član UNI-a obezbeđuje da banke kupljene od strane multinacionalnih banaka

Postupak za tumačenje zakona

- Zvanično smo pokrenuli postupak za striktno tumačenje zakona o službenoj upotrebi srpskog jezika u bankarstvu, Narodna banka Srbije uputila je zvanični dopis svim bankama da su dužne da primenjuju ovaj zakon, ali nažalost nijedna strana banka ne poštuje ovaj zakon, ističe predsednik SFOS-a.

B. B.

Jablan Obradović, direktor Fonda solidarnosti, o sve većem broju ljudi koji zbog stečaja gube posao

Mnogim radnicima uskraćena prava

Zlatija Vuković
POVODOM

Trenutno u Srbiji ima oko 66.000 preduzeća koja nisu finansijski sposobna za poslovanje odnosno čiji su računi u blokadi. Sve te firme su potencijalni kandidati za stečaj. Ukoliko se desi da ta preduzeća odu u stečaj Fond solidarnosti ne bi mogao da ispuni svoju zakonsku misiju. I sa postojećim zahtevima teško da ćemo uspešno završiti ovu godinu, a kamoli sa eventualnim prilivom tako velikog broja radnika - kaže Jablan Obradović, direktor Fonda solidarnosti, jedne od državnih ustanova koja je potpuno posvećena ostvarivanju prava zaposlenih koja su propisana Zakonom o radu.

Fond posluje već šest godina kao javna služba koja se finansira isključivo iz budžeta Republike Srbije i isplaćuje radnike po osnovu pet prava među kojima je najizraženije pravo na neisplaćenu zaradu. Za to vreme Fond je rešio preko 50.000 zahteva radnika, od toga više od 30.000 zaposlenih je ostvarilo prava koja se ogledaju isključivo u isplati potraživanja koja im

je poslodavac ostao dužan, a koja su stečena radom. Praksa je pokazala da je postojanje takve institucije neophodno, pre svega, zbog činjenice da se naša zemlja još uvek nalazi u tranziciji i da za zaštitom prava radnika potreba i te kako postoji. Funkcionisanje Fonda oslanja se na standarde Evropske unije.

- Od početka ove godine je oko 5.500 firmi otišlo u stečaj. Procena nadležnih državnih institucija je da je u njima bilo oko 105.000 radnika. Zaposlenima se duguje neko njihovo potraživanje. Postaje sve ozbiljniji problem kako toliki broj radnika servisirati, kako ispuniti zakonske obaveze, pogotovu što je sve izraženiji problem punjenja republičkog budžeta - objašnjava Obradović.

Zbog nedostatka novčanih sredstava i loših zakonskih rešenja, mnogim radnicima su njihova prava uskraćena. Sami uslovi za ostvarivanje prava radnika kod Fonda su dosta komplikovani, pre svega, zbog činjenice da im je teško da prikupe svu neophodnu dokumentaciju, koju neretko nemaju ni njihove firme. Najčešće je ta dokumentacija uništena zbog lošeg poslovanja preduzeća i propadanja - naglašava naš sagovornik.

Dnevno i po hiljadu zahteva

Prema Obradovićevim rečima, od ove godine sredstva za isplatu radnika bila su dovoljna, ali 2011. je drugačija. „Ove godine već imamo 7.500 zahteva. Nešto više od 2.000 smo servisirali i isplatili, a za isplatu nam stoji na raspolaganju sredstava za još 2.200 radnika. Ono što nismo ranije imali jeste to da nam ponekad samo u jednom danu dođe i po 1.000 zahteva“, tvrdi direktor Fonda solidarnosti.

Dejan Kostić, direktor Republičke agencije za mirno rešavanje radnih sporova

Lideri u regionu u širenju ideje

Rešeno skoro 4.000 radnih sporova, što je državi donelo uštedu od više miliona evra

Bojan Cvejić
TRAGOM

Republička agencija za mirno rešavanje radnih sporova za šest godina postojanja rešila je skoro 4.000 radnih sporova u Srbiji što je državi donelo uštedu od više miliona evra, imajući u vidu da jedan dan štrajka košta između 50.000 i 500.000 evra, kaže direktor ove agencije Dejan Kostić. Prema njegovim rečima, u svakom sporu u kojem je Agencija učestvovala pronađeno je zajedničko rešenje.

Osnivanje ove agencije, kako dodaje Kostić, bila je jedna od obaveza u približavanju Srbije Evropskoj uniji, a nakon šest godina postojanja postala je lider u regionu. Na poziv Međunarodne organizacije rada, naši stručnjaci iz Agencije za mirno rešavanje sporova pomagali su pri osnivanju ovakvih agencija u Crnoj Gori, Makedoniji i Republici Srpskoj. Kostić dodaje da je Agencija nedavno dobila poziv da „pritekne u pomoć“ i agenciji u Federaciji BiH, što će biti jedan od zadataka u narednom periodu.

Prema informacijama koje smo dobili od MOR-a, idemo mnogo brže nego što je bilo očekivano i po načinu rada ve-

Član 13 Zakona o stečaju predviđa da se stečaj može otvoriti a potom odmah i zatvoriti ukoliko preduzeće ne poseduje imovinu ili ukoliko poverioci nemaju interes da uplate troškove stečaja kako bi se stečajni postupak vodio. Da bi radnik ostvario pravo naplate potraživanja bilo iz stečajnog postupka bilo kod FS njemu to pravo mora biti utvrđeno u stečajnom postupku. Takvo zakonsko rešenje je veoma lako zloupotrebiti.

- Tražiti od radnika da on praktično vodi stečajni postupak potpuno je ljudski besmisleno, a pravno nekorektno i potvrđuje neizgrađene pravne i socijalne zaštićenosti zaposlenih u Srbiji.

“
Od početka godine oko 5.500 firmi otišlo u stečaj, a u njima je bilo oko 105.000 radnika

ja je u 50 odsto slučajeva dobila tu saglasnost, naglašava naš sagovornik.

On, međutim, objašnjava da je teško izračunati uštedu državi od rešenih radnih sporova. Kako navodi, kod individualnih sporova je ipak lakše utvrditi uštedu jer se zna da sudski sporovi traju u proseku tri i po godine i koštaju oko

U postupcima sve više mobinga

- Najčešći razlozi za pokretanje sporova sa godinama se menjaju. Prve dve godine rada ubedljivo najveći broj vodio se protivom neisplaćivanja minimalnih zarada. U međuvremenu smo većinu tih problema u velikom preduzećima rešili, tako da se danas procenat takvih sporova dosta smanjio. Ono što je, ipak, karakteristično za poslednjih godinu dana jeste mnogo veći procenat sporova zbog mobinga, odnosno zlostavljanja na radu - kaže Kostić.

Troškovi stečajnog postupka iznose od 500.000 do nekoliko miliona, a maksimalan iznos koji radnik može ostvariti preko FS je trenutno oko 150.000 dinara. Takođe je besmislica da radnik mora da se javi FS u roku od 15 dana od dana pravosnažne odluke u kojoj mu je to pravo priznato. Većina zaposlenih to ne može da uradi u predviđenom roku. Zato imamo veliki broj radnika kojima nije povezan staž, kojima se ne uplaćuju redovno doprinosi. Imamo i veliki broj radnika koji su na bolovanju duže od 30 dana i koji ne mogu da svoja potraživanja naplate od RZZZ.

Obradović kaže da Vlada poteže za jednokratnim merama zaštite kao što je uplata doprinosa i povezivanje staža. Ali, to su sve iznuđene, kratkoročne, a ne sistemske i trajne mere. On napominje i da se otvaranje stečaja često samo slučaj ne da se reši problem preduzeća u ekonomskom i privrednom smislu, nego da se otarasimo nekog dugaa, najčešće prema zaposlenima.

- Postoji dosta stečajnih slučajeva koji su veštački izazvani. Nažalost, ne mogu reći da su nezakonski, ali su labava zakonska rešenja koja to omogućavaju. Tako je sve više privatnih preduzeća u vlasništvu jednog čoveka ili jednog tima koji imovinu koncentrišu u jedno ili dva preduzeća, u njih prebacuju potreban broj zaposlenih, a sva ostala preduzeća veštački teraju u finansijski minus i time u stečaj. To je „najbolji“ način da se reše viška zaposlenih i balasta duga, koji je po pravilu ogroman, kaže Obradović. ■

PS: PRAZNIK RADA

Borba protiv fašizma i MMF-a

Nastavak sa strane VII

- Hoćemo posao, rast i da nam niko ne dira u socijalna prava. Nećemo da plaćamo greške bankara - poručio je masi od oko 45.000 sindikalaca Džon Monks, lider Evropske konfederacije sindikata (ETUC).

Sindikalci su nosili transparente „Ne štednji“, zahtevali „socijalnu Evropu, fer plate i posao“, psovali bankare i evropske političare. Posebno su bili kivni na Nikolu Sarkozija i Angelu Merkel koji su na jednom transparentu prikazani kako bičuju radnike. Sindikati ukazuju na to da će harmonizacija ekonomskih politika za koju se zalaže EU dovesti do smanjivanja plata zarad uvećanja konkurentnosti. Ili, kako je rekao Monks, političari ne ostu-

I država mora više da se uključi u kontrole: Sa jednog gradilišta

Foto: Beta

Samostalni sindikat radnika građevinarstva i industrije građevinskog materijala

Vuković: Prozivaćemo neodgovorne poslodavce

Jasmina Tomašević
KOLEKTIVNI UGOVORI

Potpisivanjem kolektivnog ugovora za građevinarstvo i industriju građevinskog materijala krajem prošle godine, završen je veliki posao. Nezadovoljni su oni koji nisu učestvovali u procesu dogovora, ali sindikati ne utiču na to ko će im biti partner za pregovaračkim stolom, kaže Duško Vuković, potpredsednik Veća i predsednik građevinara Saveza samostalnih sindikata Srbije (SSSS).

On podseća na to da odluka o proširenom dejstvu, koju je ministar za rad doneo krajem februara, od 12. marta važi za sve poslodavce i radnike u sektoru građevinarstva. Posle te odluke, kolektivni ugovor ima dejstvo zakona - i svi moraju da ga primenjuju. Situaciju pre donošenja posebnog kolektivnog ugovora, kako kaže naš sagovornik, mnogi su koristili i „odokativnom metodom“ isplaćivali radnike. U

odsustvu sistema, kaže, radi ko kako hoće i šta hoće.

- Ne primenjuju se propisi iz radnog odnosa, niti standardi u vezi sa socijalnim dijalogom, bezbednošću i zdravljem, sve pod plaštom izgovora da je Srbija nerazvijena, dugo u krizi i da nema para. Mi uporno dokazujemo da novac mora da se pronade i njega, realno, ima, ističe Vuković.

Svoju tvrdnju on ilustruje brojkama. Jer, ukoliko ključni proizvod građevinara, stan, košta od 1.500 do više od 2.000 evra po kvadratnom metru, a prosečna izvođačka cena stana sa radnom snagom iznosi od 500 do 600 evra, postavlja se pitanje gde su te pare. Osim toga, prosečna zarada građevinskog radnika u Srbiji iznosi 300 evra, u Sloveniji 1.200 do 1.300 evra, a tamo sigurno nisu četiri puta veće cene sektora građevinarstva.

Katkad se nelikvidnost privrede prelama preko leđa radnika. Vuković smatra da država treba, kada je ona investitor, u predviđenim rokovima da isplaćuje građevinska preduzeća. S druge

Povrede na radu se ne smanjuju

Građevinarstvo i dalje prednjači po broju smrtnih, teških i kolektivnih povreda na radu. Samo prošle godine više od 20 ljudi je poginulo, a više od 200 teško povređeno na radu. To govori o izuzetno rizičnoj delatnosti, ali i da se još ne primenjuju sve mere bezbednosti i zdravlja na radu, kaže Duško Vuković. On ističe da su sa ostalim socijalnim partnerima proteklih nedelja imali seminare u Smederevu i Aleksincu. Jedan procenat prihoda treba uložiti u osiguranje radnika, opremu i obrazovanje. Takođe treba zabraniti radniku da, pod pretnjom otkazom, dođe na gradilište bez zaštitnih sredstava koja mu je poslodavac obezbedio.

strane, treba da postoje mehanizmi brzog sudske procesuiranja koji bi omogućili da poverilac brzo naplati izvedene radove. On izražava uverenje da će sudstvo, na osnovu kolektivnog ugovora koji važi na celoj teritoriji Srbije, moći brzo da donosi odluke u korist radnika.

Procenjuje se da u Srbiji oko 30.000 ljudi u sektoru građevinarstva radi na crno. Od 11.070 preduzeća, koliko je registrovano u građevinarstvu i industriji građevinskog materijala, u više od 30 poddelatnosti (od vadenja šljunka, do projektantskih i finih zanatskih radova), gotovo 4.000 firmi ima samo jednog zaposlenog. Oko 7.000 firmi ima dvoje, troje ili četvoro zaposlenih, a tek oko 2.500 firmi ima 20 i više zaposlenih. Veliki broj registrovanih firmi nema nijednog zaposlenog, što otvara mogućnost rada „na crno“.

Čestitajući radnicima 1. maj, Vuković poručuje da se oslobode straha, ali i zablude da svoja prava ne mogu ostvariti u okviru sindikata. Iskustva nordijskih zemalja i zemalja EU pokazuju da su društva u kojima postoji visok stepen sindikalizma - uspešnija. Sindikat će prozivati društveno neodgovorne poslodavce, ali i zahtevati da država upotrebi sve restriktivne mehanizme prema onima koji ne poštuju radnička prava, ali i da se podstiču društveno odgovorne firme subvencijama ili oslobađanjem od poreza.

Slavica Đukić Dejanović, predsednica Skupštine Srbije, o prvomajskom uranku

Šumarice kultno mesto

Slavica Đukić Dejanović, predsednica Skupštine, kaže za Danas da će po već ustaljenoj tradiciji i ove godine, kao i ranijih obeležiti prvomajске praznike.

- Svake godine u Kragujevcu odlazim na prvomajski uranak. Šumarice su za mene kultno mesto na koje sam kao devojčica najpre dolazila sa roditeljima, a potom i sa školom. Vrlo sam ponosna na period kada je 1. maj, iako smo bili mali i tek formirali sistem vrednosti, bio termin kada se nije samo formalno praznovao međunarodni praznik rada, nego su se udeleživala i priznanja onima koji su najviše doprineli da rad u nekim sredinama krene dobrim tokovima - kaže Đukić Dejanović i dodaje da su sindikatai tada sa razlogom 1. maj doživljavali kao svoj praznik.

Na pitanje kakvu saradnju sada ima sa sindikatima, predsednica Skupštine Srbije kaže da danas, kao političar, nema bližih saradnika od sindikata. Ona kaže da su predstavnici svih sindikata bili gosti na proteklom kongresu Socijalističke partije Srbije i da je veoma raduje što su sindikalci ponovo počeli da veruju socijalistima.

Na pitanje da li to znači da socijalisti očekuju i direktnu podršku sindikalaca na izborima, predsednica Skupštine Srbije kaže da je njen stav da sindikati ne treba formalno da se priključuju nijednoj stranci, ali treba da prepoznaju one koji brinu o radnicima. „Očekujem da prepoznaju SPS kao onu strukturu koja zajedno sa svojim koalicionim partnerima brine o uslovima rada, visini zarada, ali i o svim socijalnim strukturama“, kaže Đukić Dejanović.

M. R. M.

Foto: Tanke

PS: PRAZNIK RADA

Granski sindikat zdravstva i socijalne zaštite „Nezavisnost“

ILIĆ: Novi pregovori 10. maja

Na primenu posebnog kolektivnog ugovora za zdravstvenu delatnost, koji je potpisan pre bezmalo godinu dana, do sada je stiglo više od 50 primedbi. One se, uglavnom, odnose na neplaćanje rada nedeljom, pojedini direktori oglašuju se o isplatu naknade za prevoz, a u nekim slučajevima Republički zavod za zdravstveno osiguranje ne prebacuje ustanovama dovoljno sredstava za obaveze predviđene ugovorom.

Kako za Forum objašnjava Zoran Ilić, predsednik Granskog sindikata zdravstva i socijalne zaštite Nezavisnost, da li se novac RZZO „odliva“ na plaćanje radnika na određeno vreme, za čije angažovanje ne postoji saglasnost Ministarstva zdravlja, ili se ne prenosi dovoljna količina novca iz zdravstvene kase, biće ustanovljeno 10. maja, za kada su zakazani novi pregovori u Ministarstvu zdravlja. Biće reči o nepoštovanju posebnog kolektivnog ugovora i početku izrade kolektivnih ugovora u samim ustanovama (ranije: pojedinačni kolektivni ugovori). Da pomaka, ipak, ima, pokazuju i primeri potpisanih kolektivnih ugovora u Subotici i Jagodini.

- Kada se pokrene tužba protiv državne zdravstvene ustanove za kršenje kolektivnog ugovora, novac se neće naplatiti od RZZO, već od te kuće. Ako se taj problem ne reši 10. maja, krenućemo na utuženje prema ustanovama,

osnovcima - lokalnoj samoupravi, sve do Ministarstva zdravlja. Tražićemo da se ne uzima od zaposlenih, već da RZZO ili Ministarstvo zdravlja nadomestite novac, naglašava Ilić.

Na osnovu odluke o proširenom dejstvu, odredbe posebnog kolektivnog ugovora obavezujuće su i za zdravstvene ustanove u privatnom sektoru. Predstavnici poslodavaca tih ustanova uputili su zahtev za ocenu ustavnosti primene kolektivnih ugovora.

Da pomaka ima, pokazuju i primeri potpisanih kolektivnih ugovora u Subotici i Jagodini

- Direktori ustanova dobili su obaveštenje Ministarstva da je to samo ocena, a ne stopiranje primene. Kada Ustavni sud bude doneo odluku, mi ćemo je kao sindikat prihvatiti, ma kakva bude. Ali, ne očekujemo da može da bude na štetu kolektivnog ugovora, smatra Ilić.

Kolektivni ugovor raden je nekoliko godina tako da je bilo vremena da se privatni poslodavci uključe i daju svoje primedbe. - Nema enormnog povećanja nameta. Nismo mi krivi što je došlo do otpuštanja radnika koji uplaćuju do prinose za zdravstveno osiguranje. Iako u Ministarstvu zdravlja objašnjavaju da nema dovoljno potencijala i kadra, smatramo da država treba da „isprati“ primenu tog akta, ističe Ilić. Prema njegovim rečima, nekoliko puta su se sindikatu Nezavisnost obratili zaposleni u privatnom sektoru sa primedbama na primenu kolektivnog ugovora, ali su kasnije odustali, verovatno iz straha od daljeg šikaniranja.

- Ima slučajeva da privatni poslodavci ne isplaćuju zarade kakve treba ili nadoknade, ali nam se do sada niko nije javio, verovatno iz straha od gubitka posla. Ukoliko nam se obrati naš član, čak i ako nema sindikalne organizacije u toj ustanovi, mi ćemo obavestiti inspekciju rada i pružiti svu pomoć, zaključuje predsednik GS ZSZ Nezavisnost. J. D. T.

Članovi Predsedništva SSS Beograda

Savez samostalnih sindikata Beograda

Bez masovnih okupljanja

Za razliku od ranijih godina, Savez samostalnih sindikata Beograda ove godine neće organizovati prvomajске proslave na popularnim beogradskim izletišta poput Ade Ciganlije. Prema rečima Ljubomira Markovića, sekretara Veća Saveza samostalnih sindikata Beograda, jedan od glavnih razloga je teška finansijska situacija u kojoj se nalazi cela zemlja. Ipak, ove godine neće izostati tradicionalno polaganje venaca na spomenike u Mladenovcu i Obrenovcu.

Na mestu gde je pre 115 godina prvi put u Srbiji organizovano okupljanje povodom 1. maja u MZ Dubona u mestu Bukovčić kod Mladenovca i gde se nalazi spomenik u znak sećanja na prvo okupljanje, delegacija Saveza samostalnih sindikata Beograda položiće vence. U Zabranu kod Obrenovca u čast 1. maja biće upaljena logorska vatra. Polaganje venaca izostaće na Košutnjaku jer je na ovom mestu ukrađen spomenik. U Savezu samostalnih

sindikata se nadaju da će do sledeće proslave uspeti da obnove ovo somen-obeležje. Marković ističe da bi obeležavanje 1. maja ipak trebalo da bude masovnije.

- Proslave bi trebalo da budu kao one što organizujemo u Zabranu, ali mnogo masovnije i na više mesta u gradu poput Ade Ciganlije i Trga Nikole Pašića, objašnjava Marković. Naš sagovornik navodi da bi jedan vid obeležavanja trebalo da budu i protestne šetnje kojima bi se ukazalo na mala radnička prava.

- Danas su radnička prava uzurpirana od strane poslodavaca. Takođe, aktuelnim Zakonom o radu, prava radnika su mnogo manja nego što bi trebalo da budu, ističe Marković. Međutim, Marković navodi da se Savez samostalnih sindikata ne zalaže za anarhiju koja bi situaciju učinila još gorom nego što jeste, već da su jedino rešenje razgovori i pregovori.

B. Č. B.

ČESTITAMO GRAĐANIMA SRBIJE
MEĐUNARODNI PRAZNIK RADA

1. MAJ

Socijaldemokratska unija

PS: PRAZNIK RADA

Gorica Nešović, radio-voditeljka emisije „Buđenje“, govori za Danas o poslu i Prazniku rada

Solidarni smo samo kada smo u „čabru“

Aleksandra Ćuk

RAZGOVOR

Prve moje asocijacije na 1. maj jesu karanfili, zastavice, uranak sa narodnjacima, pečeni prasići, šećerna pena, lizalice, prvi sladoledi na točenje, sveopšti nerad. Uvek mi je bilo neobično što se praznik rada proslavlja neradno i sa toliko hrane da to živ čovek ne može ni pogledom da obuhvati. Ali lepo je bilo to što se odlazilo u prirodu, što su ljudi imali potrebu da se druže, a da to ne mora obavezno da bude kafana, već Pionirski grad, Košutnjak... da se „deca izjurcaju“. A sad je samo bitno to da se tog dana ne radi, kaže za Danas Gorica Nešović, polovina ranoranilačkog tandema „Buđenje“ emisije Radio Beograda, odgovarajući na pitanje kako pamti nekadašnje praznovanje 1. maja.

● **Kako vidite solidarnost među radnicima danas? Da li je ona oslabila u odnosu na socijalističko doba?**

- Solidarnost se gubi, a dominira konkurencija. Ona bi mogla da bude podsticajna kad ljudi ne bi ovoliko strepeli nad činjenicom da lako mogu da ostanu bez posla. Solidarnost postoji jedino kad se svi nađu u istom čabru - otpušteni, ojađeni, bez plate... To je jako tužno. Takođe, budi u ljudima zavist prema onima koji imaju posao, platu, koji bolje žive. Uvek se virilo u tuđi novčanik, a tako je ne samo kod nas. Međutim, nekada su svi novčanici mogli da se napune ako se malo više radi ili se rade dva posla. Danas mnogi rade dva posla da bi mogli da prežive. Znam mnoge koji kažu da im sloboda govora nije donela ništa sem pucanja glasnik žica. Nepravda caruje u svakom segmentu života, a sindikata ima toliko da im se gubi svaki smisao.

● **Šta vama znači rad uopšte, a šta posao kojim se bavite?**

- Rad znači zdravlje. Moj deda je stalno nešto radio, pravio, prekrajavao,

izmišljao sebi razne poslove i nikada nije bio bolestan. Jednom ga je zaboleo zub pa otišao kod zubara i rekao da ga vade. Zubarka ga je ubeđivala da je zub zdrav, ali on nije odustajao. Ispostavilo se da je on zapravo sanjao da ga boli. Kad sam

pre nekoliko godina bila tri dana u bolnici, htela sam da poludim od ležanja i nerada. Nije bitno šta, samo da je neka mala aktivnost. Imam sreću da radim ono što volim, da se inspirišem na svakom koraku, da ne doživljavam rad

“

Nepravda caruje u svakom segmentu života, a sindikata ima toliko da im se gubi svaki smisao

Ovo je svet muškaraca, oni diktiraju pravila, a zato nam je i ovako

Rad znači zdravlje

Imaću i ja svoju baštu jednog dana

To razum grmi u svom gnevu

● **Imate li neki omiljeni stih iz Internacionale?**

- „To razum grmi u svom gnevu“. Sviđa mi se ovaj splet reči i to da razum grmi. Ne sviđa mi se anarhija, oružje, boj, da svi budemo isti... ali ako postoji razum onda je sve drugačije. Veoma dugo nam fali i razum i razumevanje, toleranciju koristimo samo u teoriji ali ne i u praksi, a i dalje se ponosimo izrekom „niko ne može tako malo da me plati koliko malo mogu da radim“.

kao moranje već kao potrebu. Moj posao je sastavni deo mog života i srećna sam zbog toga.

● **Kako vidite položaj žena na poslu danas? Koja su njihova prava i dalje zapostavljena?**

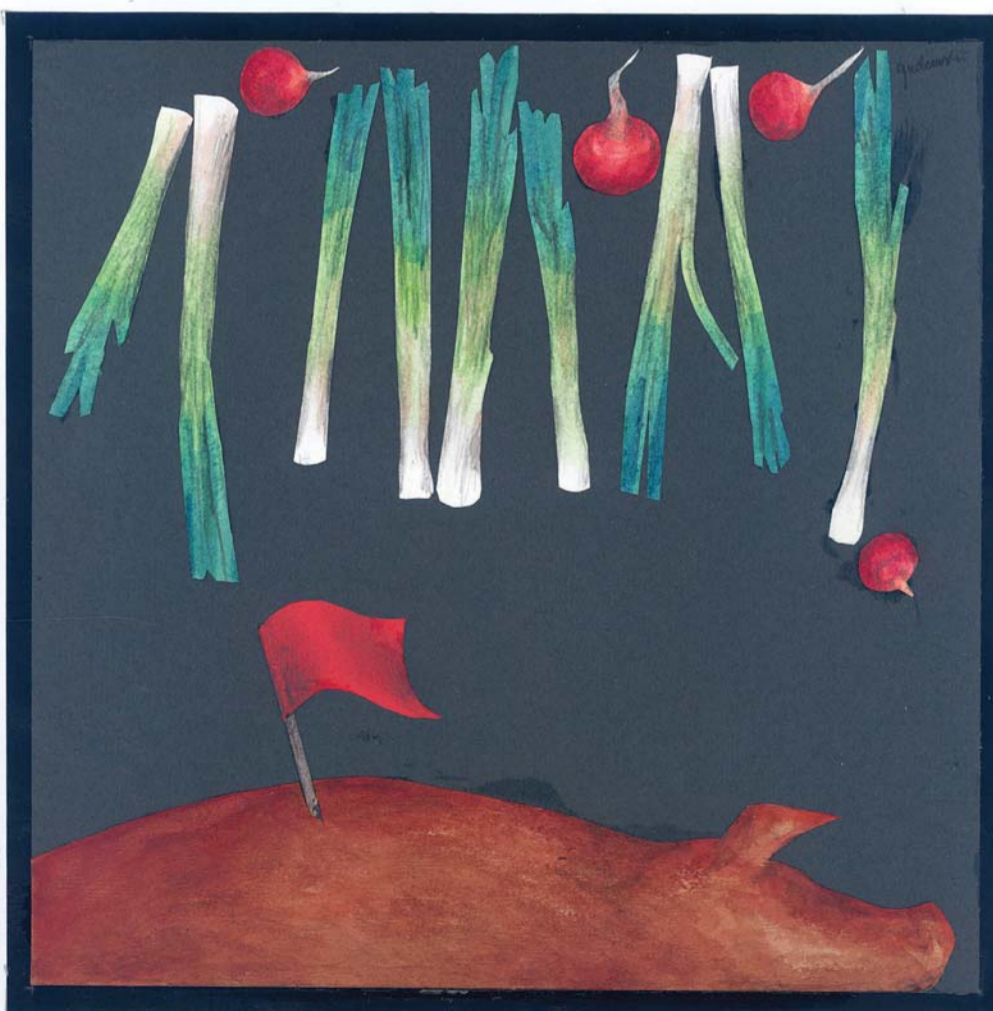
- Teško se živi pa žene čute, ali situacija je katastrofalna. I dalje se potpisuju blanko otkazi, žene se primoravaju da obećaju da neće raditi decu narednih nekoliko godina, imaju manje plate, teže napreduju, niko ne voli ženu za šefa... Skoro sam naišla na jedno poređenje - kako se doživljavaju muškarac i žena u istoj situaciji. Kad se koleginica sa posla uda, onda se kaže - „eto sad će i deca, pa porodične obaveze, nema od nje ništa“. Kad se kolega oženi - „lepo, sredio se, porodičan čovek, biće odgovorniji, treba da mu damo neko bolje mesto“. Oni koji moraju da imaju određeni procenat žena stalno to i ističu, to me žešće nervira, to potenciranje, naročito u politici. Kad se žena buni zbog neke nepravde, onda se to komentariše kao „alapača, usta ne zatvara, stalno joj nešto smeta, opasna, jedan njen muž“. Kad se muškarac buni, onda mu se komplimentira „tako je, ima muda, tooo...“. Ovo je svet muškaraca, oni diktiraju pravila, a zato nam je i ovako.

● **Bili ste u prilici da mnogo putujete po Srbiji i srećete različite ljude, različitih zanimanja. Postoji li neko posebno iskustvo s tim u vezi?**

- Srbija je mnogo lepa izdaleka, ali kad se približiš, onda vidiš i nemar vlasti, ruine od kuća i zgrada o kojima niko ne brine, zagađene reke i šume, deponije. Uvek sam se pitala gde ljudi koji žive na selu bacaju đubre? Ima jedan divan čovek, bivši učitelj Dragan, koji kod Ljiga ima rasadnik Dobro polje. Tu i živi, u toj lepoti od biljaka i drveća, tu radi, tu uživa 24 sata. Divim se ljudima koji rade u rasadnicima, vrtlarima, baštovanima i svima koji koriste darove prirode, koji nam je prikazuju u najlepšem svetlu. Imaću i ja svoju baštu jednog dana. ■

SREĆA IZ SMEĆA

L. W. Gadomski

Kad dan traje mnogo duže

- Za sve ima vremena. Doduše, rano ustanem pa od 10 sati već mogu da planiram šta ću drugo da radim i kuda ću sve da idem. To je prednost ranog ustajanja jer dan traje duže. Vikendom spavam malo duže, pa se budim u pola šest. Dugo pijem kafu i uživam. Moji prohtevi nisu veliki. Da malo prošetam na svežem vazduhu, da uživam u biljkama svojim i tuđim, divljim i pitomim... Za sve ima vremena u svakom danu. Ako nekad ne stignem sve danas, ne nerviram se, doći će sutra, kaže Gorica Nešović na pitanje kako uspeva da radi rano ujutro posao koji zahteva veliku koncentraciju i posvećenost.